

Jihočeská univerzita – Pedagogická fakulta

České Budějovice

Katedra hudební výchovy

Diplomová práce

Dětský pěvecký sbor Jitřenka se zaměřením na práci s přípravnými
sbory

Knihovna JU - PF

3115174576

Zpracovala: Petra Pufferová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tomáš Vránek

Poděkování

Velmi děkuji svému vedoucímu diplomové práce panu Mgr. Tomáši Vránkovi za jeho vedení a podnětné nápady při zpracování mé diplomové práce. Další díky patří také sbormistru panu Mgr. Otakaru Dubskému, který mi poskytl materiály a cenné rady a paní Mgr. Jitce Pražákové. Velký dík ale patří i mé babičce Věře Průšové, která shromažďovala výstřižky z novin, fotila a vytvářela mi celou fotodokumentaci mého působení ve sboru.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dětský pěvecký sbor Jitřenka vypracovala samostatně pouze s použitím literatury, kterou uvádím v bibliografii.

V Českých Budějovicích dne 26.4.2006

Petra Pufferová

Anotace:

Diplomová práce je zaměřená na Dětský pěvecký sbor Jitřenka a hlavně na činnost jeho přípravných oddělení. V úvodu této práce se zabývám sborovým zpěvem jako takovým a stavem hudební výchovy na základní škole. V další kapitole uvádím ve zkratce historii dětského sborového zpěvu. Hlavní část se týká práce v přípravných sborech a Dětského pěveckého sboru Jitřenka a jeho činnosti.

Annotation:

This thesis is focused on the Children's Choir Jitřenka and its preparatory choirs. In the opening chapter of my discussion there is the reference to choral singing and the situation in music education at primary schools. Further I introduce the history of children's choral singing in short. The main part of my thesis is devoted to preparatory choir's activities and to the Children's Choir Jitřenka, its practicing, repertoire, conductors and the summary of achievements and successes.

Obsah

Úvod.....	6
1. Sborový zpěv v estetické výchově.....	8
1.1. Stav hudební výchovy na základní škole.....	11
1.2. Historie dětského sborového zpěvu.....	15
1.3. Dělení dětských pěveckých sborů.....	22
1.4. Hlasová výchova a její intonační metody.....	23
2. Práce s přípravnými sbory.....	25
2.1. Kolibříci.....	27
2.2. Modřinky.....	29
2.3. Doplnovací sbor.....	32
3. Jitřenka.....	34
3.1. Historie sboru.....	34
3.2. Členění jednotlivých oddělení.....	37
3.3. Vedoucí sboru.....	38
3.4. Činnost sboru.....	43
3.5. Repertoár sboru.....	52
4. Závěr.....	61
Literatura	62
Přílohy.....	63

Úvod

Od dětství jsem byla členkou dětského pěveckého sboru Jitřenka a působení v něm mělo vliv i na utváření mého vztahu k hudbě. Na vysoké škole jsem také působila ve Vysokoškolském sboru PF JU České Budějovice. Podstatná část mého života je tedy svázána se zpíváním ve špičkovém sboru. Zajímalo mě, co se děti v Jitřence naučí a co jim zpívání v kolektivu stejně zapálených dětí dá. Proto jsem se v mé práci zaměřila na přípravné sbory a metodickou přípravu malých dětí. Nejsou to jen veřejné koncerty a zahraniční zájezdy, co děti láká. Je to hlavně seberealizace, uspokojení sebe samého a hlavně radost z hudby a ze zpěvu.

Sborový zpěv je přirozenou formou muzicírování, vyžaduje a cvičí relativní sluch a hlasovou složku rozvíjí v přirozené formě lehkého, pružného tvoření tónu. Sbory kultivují hudebně a pěvecky obrovskou základnu jedinců s mnohdy rozdílnými hlasovými dispozicemi. Od dispozic velmi dobrých až po podprůměrné. Celek dobře vedený sbormistrem může i s pěvecky slabšími jedinci vykazovat nadprůměrné výsledky. Péče o sborový zpěv je jediný způsob jak uchovat lásku k hudbě a ochotu ji provozovat. Uvážíme-li fakt, že sbor je kultivací přirozeného hudebního i pěveckého projevu národa, měl by být základem hudební výchovy na školách. Proto se hned v úvodu o této problematice zmiňuji. Je zde snaha o zjištění, co děti naučí v běžných hodinách hudební výchovy a co víc se mohou naučit ve sboru. Vycházím z osnov pro 1. stupeň základní školy (vydalo MŠMT 1998) a ze zkušeností sbormistryně, která vedla nejmladší děti a zároveň je učitelkou na základní škole. Proto mi byla v práci na diplomovém úkolu velkou oporou.

Téma rozšiřuji o historii dětských pěveckých sborů v Čechách a snažím se uvést řadu osobností, které se zasloužily o rozvoj sborového zpěvu v Čechách a na Moravě.

Ve své diplomové práci jsem vycházela především z informací získaných v rozhovorech se sbormistry dětského pěveckého sboru Jitřenka a také z vlastních zkušeností, vzpomínek a zážitků z působení v tomto sboru.

Informace o sboru jsem získala v kronikách, vlastních albech a také z novinových článků. Moje práce ale byla ztížena tím, že ve sboru není nikdo, kdo by se staral o doplňování kroniky. Musela jsem použít vlastní fotodokumentaci a výstřižky článků z novin.

1. Sborový zpěv v estetické výchově

V poslední době si stále více uvědomujeme, že estetická výchova je jednou ze základních a současně ničím nenahraditelných složek výchovy celé osobnosti.

Její hlavní cíle jsou:

1. Systematicky rozvíjet odpovídající estetické vnímání, chápání a citové prožívání a hodnocení.
2. Seznámit se se základními uměleckými díly a národní a světové kultury, s jejich tvůrci a interprety, s hlavními etapami vývoje umění.
3. Rozvíjet uměleckou tvořivost v oblasti všech druhů umění.
4. Uměním a estetickou hodnotou reality obohacovat poznání, rozvíjet morální stránku osobnosti a zušlechťovat veškeré její umění, cítění a konání.

Estetická výchova se realizuje v podobě hudební výchovy a zpěvu, výtvarné výchovy, ale prvky estetické výchovy se uplatňují i v jiných předmětech. Estetické principy by měly pronikat celým životem školy. Velmi účinnou formou estetické výchovy je sborový zpěv.

Sborový zpěv umožňuje dětem intenzivní rozvoj hudebních schopností i dovedností, umožňuje aktivní poznávání vyjadřovacích i sdělovacích prostředků hudby a tím i adekvátní vnímání a hodnocení hudby. Děti prostřednictvím nejpřirozenější hudební činnosti – zpěvem – pronikají do písní a skladeb, kolektivně je prožívají a postupně docházejí k citovému, estetickému a etickému zážitku. Tak je možné prostřednictvím nacvičování skladeb utvářet kladný vztah dětí k přírodě i společnosti a rozvíjet jejich celkový vztah k životu.

Sborový zpěv je kolektivní činností. Kolektiv dětského pěveckého sboru je prostředím družné spolupráce, ohleduplnosti, soutěživosti a dobrovolné kázně.¹

¹ , J. – Skopal, J. : *Dětský pěvecký sbor na prvním stupni základní školy*, Hradec Králové, 1991, strana 3.

Pěvecký projev člověka byl vždy považován za přirozený výraz vnitřního života. Zpěvem se tak rozvíjí citlivost k vnitřnímu světu, k vlivům okolního světa a k hodnotám, které mají lidský rozměr. Zpěv u dítěte kromě toho, že rozvíjí trvalé vztahy k hudbě, rozvíjí také tónovou diferenciaci sluchového analyzátoru, kvalitu pěveckého a konverzačního hlasu, jeho emocionální výraz a múzické faktory: dynamiku, intonaci a dikci.

Jestliže je zpěv prováděn odborně, potom posiluje i zdravotní stav dítěte. Dechová cvičení, která měla být součástí hlasové výchovy, rozšiřují hrudník, zvyšují vitální kapacitu plic, a proto se dýchání stává pravidelnější, hlubší a delší. To souvisí také s rychlejším okysličováním krve a urychlováním celkové výměny látek, ke kterému díky tomu dochází. I na srdce a snižování frekvence srdečních tepů působí zpěv příznivě. Svalové uvolnění, které se dostavuje při zpěvu a působí jako celková relaxace svalstva, využívají logopedové, kteří zařazují zpěv do nápravných cvičení při koktavosti. Také při léčbě hyperkinetické dysfonie (dětské chraplavosti) je zdůrazněn význam zpěvu. Výsledky při této léčbě ukazují, že kromě reedukace hlasu se zpěvem zlepšuje i celkový psychický stav dítěte.²

Dítě se pěvecky projevuje v nejrůznějších oblastech a jednou z nich je právě sborový zpěv, který má schopnost děti spojit ke společné ideji, k prožitku, činu a dotvořit atmosféru určité situace.³

Správným pěveckým dýcháním prohlubujeme kapacitu plic a učíme se ekonomicky zacházet s dechem. To je cenné pro celý život zvláště v povolání učitele, herce, řečníka, sportovce. Plíce a dýchací svalstvo hrudní a břišní se posilují, srdce je otužilejší a cévy pružnější. Zlepšuje se látková výměna trávení, protože pohyby bránice a břišních svalů způsobují přirozenou masáž břicha.

² Sedlák, František: *Hudební vývoj dítěte*. První vydání, Praha, Supraphon, 1974, strany 97 – 98.

³ Sedlák, František: *Hudební vývoj dítěte*. První vydání, Praha, Supraphon, 1974, strany 69 – 70.

Učením textů se trénuje paměť. U jinak slabých žáků, kteří vynikají jen ve zpěvu, je to jediný prostředek získání otřesené sebedůvěry a uznání okolí.

Rytmická přesnost a pravidelnost učí ochotě podřizovat se. Reagování na příkazy a gesta dirigenta se přenáší v podobě poslušnosti i do jiných předmětů a celého života žáků. Sbor nemůže pracovat s dětmi nevychovanými k soustředění pozornosti, smyslu pro kázeň a odpovědnosti vůči kolektivu.

Sbormistr prostřednictvím hudby a zpěvu pomáhá hledat a nacházet mezi hodnotami ty, které se po staletí nemění a netratí na ceně. Ve sboru se děti učí vnímat a chápat krásu, hodnotit, co je více nebo málo pěkné. Dochází u nich k pocitu radosti a štěstí, když jsou schopny samy krásu vytvořit a sdělit, předat ji posluchači i divákovi.

Zpěv a hudba přináší žákům ve škole uvolnění v duševní činnosti tím, že střídá rozumové vypětí s citovými dojmy a představivostí. Většina textů rozvíjí buď cit vlastenecký, lásku k domovu nebo přírodě.

Po úspěšném vystoupení se kolektiv emocionálně sjednocuje, děti prožívají pocit štěstí z toho, že jiným udělaly radost. Děti dokazují, že jsou schopny vytvářet hodnoty odpovídající jejich současnému společenskému zařazení.

Dříve či později dojde k veřejným vystoupením a výměnným zájezdům sboru. Dítě se poprvé setkává s pojmem reprezentace své rodiny, školy a obce. Při ubytování v cizích rodinách má možnost srovnávání zvyků a pravidel cizí a vlastní rodiny. Zlepšuje si komunikativní schopnosti a samo se reprezentuje určitou úrovní kulturních návyků a sebeobsluhy.

Poznává nové přátele, se kterými většinou udržuje další písemný styk. Dvou až třídní zájezdy i do velmi vzdálených míst (dokonce i do zahraničí) jsou možné i u dětí 1. – 5. ročníku.

Vystoupení na jevišti je také cvičení kultivovaných pohybů, chůze, gest, mimiky a sebekázně po dobu koncertu. Pro rodiče v hledišti je to příležitost po

dlouhou dobu studovat své dítě a srovnáním s ostatními dojít k objektivním závěrům o jeho zařazení v dětském kolektivu.

Neméně důležité pro dítě i celou společnost je, že prací ve sboru, na zkouškách, soustředěních a zájezdech se řeší problém vhodného využití volného času dítěte.⁴

1.1. Stav hudební výchovy na základní škole

V poslední době přibývá dětí, které neprojevují zájem o zpěv a ani necítí vnitřní potřebu si zazpívat. Projevují pouze zájem o textově a hudebně prostou taneční píseň. Je třeba si uvědomit, že na jednotlivých školách se liší úroveň hudební výchovy. Školy opouštějí děti, které nedovedou zazpívat správně čistě a rytmicky žádnou lidovou písničku a nejspíš nebudou patřit mezi ty, které by v budoucích letech samy od sebe navštívily koncert vážné hudby.

Příčiny tohoto stavu nemůžeme hledat až na základní škole. Je nutno hledat kořeny u většiny nezpívajících dětí především v první etapě jejich pěveckého vývoje. Tato etapa probíhá u jednotlivých dětí různě rychle. U nadaných již v předškolním věku, u ostatních končí asi kolem osmého roku. V tomto období je možné upravit nerovnoměrnosti jednotlivých hudebních schopností, často jen pomocí dětské hravosti a nápodoby. Zpěvnost se potom formuje podle toho, v jakých podmínkách a pod jakými vlivy tato etapa probíhá. A právě zde je většina dětí ponechána živelnému vývoji. Dítě, kterému se nedaří pokusy správně zpívat, kterému nikdo neporadí, ztrácí potom zájem o zpěv a to ho často vede k negativnímu vztahu k hudbě vůbec.⁵

Učitel by měl být schopen navázat s dítětem užší kontakt a měl by mít zvýšenou trpělivost k jeho neúspěchům. Nemělo by mu chybět ani nadání pedagogického taktu. Je důležité, aby si učitel provedl diagnózu hudebnosti u

⁴ Haman, J. – Skopal, J.: *Dětský pěvecký sbor na prvním stupni základní školy*, Hradec Králové, 1991, strana 9 -10.

⁵ Sedlák, František: *Hudební vývoj dítěte*. První vydání, Praha, Supraphon, 1974, strany 77 – 78.

každého dítěte a podle ní volil i metody práce a bral ohledy na jeho možnosti, na psychický stav i na rodinné prostředí.⁶

Hudební činnosti tvoří základnu hudební výchovy. Dítě se v nich aktivně uplatňuje, poznává, co umí a naopak, co je třeba vylepšit. V rámci konkrétních hudebních činností si nejlépe osvojuje nové hudební poznatky, pojmy a získává nenahraditelnou formou – vlastní činností – rozmanité hudební zkušenosti, se kterými sbormistr dál pracuje a rozvíjí je. V jednotlivých hudebních činnostech samozřejmě nesmí chybět ani potřebná dávka tvořivých dětí. Protože právě vlastní seberealizace a uplatnění děti zajímá a přitahuje.

Základními hudebními činnostmi, které jsou v různých kombinacích a potřebných časových intervalech systematicky zařazovány do vyučovacích hodin na I. stupni základních škol, jsou:⁷

1. Pěvecké činnosti
2. Instrumentální činnosti
3. Poslechové činnosti
4. Hudebně pohybové činnosti

Vycházíme-li ze známého výroku, že zpěv je v podstatě zvýrazněná a umocněná mluva, pak učitel na 1. stupni základní školy má v rámci mezipředmětových vztahů nedostatek příležitostí budovat u dětí pěveckou techniku.

Úkolem pěvecké výchovy ve škole je soustavně zušlechťovat dětský hlas a vytvářet postupně pěvecké a sborové dovednosti a návyky. Žáci mají zpívat jednohlasně i dvojhlasně, s doprovodem hudebního nástroje i bez něho, intonačně čistě, rytmicky přesně, dechově disciplinovaně, s jasnou a zřetelnou výslovností.

⁶ Sedlák, František: *Nové cesty hudební výchovy na ZŠ*. První vydání, Praha, SPN, 1977, strana 203.

⁷ Sedlák, Fr. : *Didaktika hudební výchovy* . Druhé vydání, Praha, SPN, 1988, strana 16.

Pěvecká výchova zahrnuje zpěv popěvků, písní i vhodných úryvků z poslouchaných instrumentálních skladeb. Dále melodizaci slov, otázek a odpovědí, přísloví, říkadel, rozpočítadel a tvořivou vokální intonaci.⁸

Pěvecké činnosti jsou náplní hodin nejzávažnější, ale zároveň pro děti nejpřirozenější, a proto nejvíce přispívají k rozvoji jejich hudebnosti. Pěvecké dovednosti žáků jsou předpokladem úspěšné realizace hudebních myšlenek.

Základními pěveckými dovednostmi, které jsou u dětí utvářeny a rozvíjeny jak v mateřské škole tak na základní škole jsou: správný pěvecký postoj, pěvecké dýchání, tvoření hlavového tónu a artikulace a vokalizace.

Instrumentální činnosti doplňují všechny ostatní hudební činnosti, zvláště pak pěvecké. Slouží především k upevňování rytmického cítění dětí. Většinou jsou realizovány jako doprovody k písním.

Nejelementárnějším doprovodem je „hra na tělo“. Jedná se o rytmické tleskání (dlaněmi o sebe), pleskání (dlaněmi o kolena), podupy, luskání prsty.

Dále pak zařazujeme jednotlivé rytmické dětské hudební nástroje, někdy též nazývané jako Orffovy hudební nástroje. (Carl Orff, německý hudební pedagog uplatňující dětské hudební nástroje ve svém pedagogickém díle *Schulwerk*, je přesvědčen, že svobodná výchova se může uskutečnit nejpřirozeněji v hudební hře, při které se uplatní i méně nadané děti. Orffova koncepce hudební výchovy vychází z rytmu, na nějž záhy dítě reaguje tělesnými pohyby. Na rytmus pak bezprostředně navazuje melodie.)

Instrumentální činnosti jsou tedy nedílnou součástí školní hudební výchovy. Nikdy však nesmí omezovat ba dokonce potlačovat zpěv. S tím souvisí i střídme a citlivé používání dětských hudebních nástrojů. Jejich „překřikováním“ bychom porušili základní pravidla pěvecké výchovy. Kvalitně vedená

⁸ Sedlák, Fr. : *Didaktika hudební výchovy* . Druhé vydání, Praha, SPN, 1988, strana 135.

instrumentální činnost přináší žákům potěšení z aktivního „muzicírování“ a možnost vlastního výběru nástrojů k doprovodu dané písně či skladby.

Pro děti mladšího školního věku jsou poslechové činnosti velice náročné, jelikož vyžadují patřičnou dávku záměrné pozornosti a soustředěnosti.

Úkolem poslechových činností je zasvětit žáky do hudebně vyjadřovacích prostředků (rytmu, metra, melodie, harmonie, zvukové barvy, formy, tempa, dynamiky atd.), naučit je sledovat melodickou a rytmickou linii hudební skladby.

Pozitivním výsledkem pravidelného poslechu vybraných skladeb a nestereotypní práce s nimi by mělo být aktivní vyhledávání příležitostí k poslechu hudby dle vlastního, již zasvěcenějšího výběru žáka.

Náplní hudebně pohybových činností v mladším školním věku (i ve věku předškolním) jsou většinou hudebně pohybové hry, zvláště napodobující různé pracovní činnosti. Tyto hry přesně odpovídají úrovni myšlení těchto dětí charakteristického potřebou konkrétnosti. Postupně upouštějí od napodobování konkrétních činností a začínají na hudbu reagovat v rámci své vlastní fantazie.

Hudebně pohybová výchova není cílem hudební výchovy, je však její účinnou součástí, podnětem a prostředkem. Uplatňuje se v procesu rozvíjení:

1. celkové tělesné uvolněnosti rukou, paží, nohou, páteře jako předpokladu přirozeného zpěvného projevu, instrumentální hry a pohybového projevu v synchronizaci s hudbou
2. pohybové zručnosti a ve správném ovládnutí hry na hudební nástroje dětského instrumentáře (rytmické a melodické)
3. smyslu pro rytmus a jeho uplatňování v různých druzích chůze, poskoků i elementárního tanečního kroku
4. pohybové fantazie a taneční improvizace
5. vytváření pohybového doprovodu k vhodným písním

Základním předpokladem všech hudebních činností je tělesná uvolněnost. To se týká funkce dechu, zpěvného projevu, stejně jako taktování, nástrojové hry a všech běžných pohybových funkcí (chůze podle hudby, dětských hudebně pohybových her) a kultury pohybu vůbec.

1.2. Historie dětského sborového zpěvu

Při pokusech o sledování prvopočátku historie společenského pěveckého projevu narážíme na potíže, která je společná pro celou naši hudební historii. Od určitého období můžeme sledovat vývoj v oblasti oficiálního církevního zpěvu i v oblasti světského zpěvu umělého. Pro oblast lidového zpěvného projevu nám však pramenné materiály buď zcela schází nebo jsou tak kusé, že nedovolují souvislý historický přehled. V počátcích se ale nejednalo o dětský sborový zpěv, ale o sborový zpěv jako takový.

Prvopočátky zpěvu v našich zemích nemůžeme časově určit. Zprávy o dění před 13. stoletím je třeba pokládat za pouhé domněnky, i když někdy dosti věrohodné a objektivně předpokládané.

První věrohodnou zprávou o vícehlasém zpěvu je zápis Petra Želivského. Mluví o „lámaném zpěvu“ – patrně dvojhlasém v sextách. Jde tedy pravděpodobně o 13. století, kdy sexta přešla do hudby jako běžně používaný interval. V téže době byl náš liturgický zpěv na značné výši. U chrámu sv. Víta tak u nás vznikl první doložený pěvecký sbor.⁹

Ke značnému rozšíření liturgického zpěvu došlo za panování Karla IV. (1346 – 1378). Povýšení pražského biskupství na arcibiskupství přineslo s sebou vyšší nároky na reprezentaci církve a tím i na její zpěv. Církev předstupovala se svými obřady před stále širší fórum. Uvnitř chrámu při

⁹ Nejedlý, Zdeněk: *Dějiny husitského zpěvu I.* ČSAV Praha, 1954.

bohoslužbě se zpěvní projev omezoval nejprve jen na liturgické zpěvy a malý počet duchovních písní.¹⁰

Zapojováním stále širšího okruhu laiků do průběhu církevních obřadů se připravila půda pro vznik prvních amatérských pěveckých organizací – literátských bratrstev. Literátská bratrstva přejala brzo kromě své funkce v kostele i péči o výuku hudby ve školách a tím nabyla značného společenského významu. Působila na vývoj našeho sborového pěveckého projevu velmi dlouho. Jejich veliký význam spočívá v tom, že se stávala centry organizovaného hudebního života, i když jednostranně orientovaného, shromažďovala a uchovávala četné památky vokálního umění.

V literátských bratrstvech můžeme spatřovat předchůdce pozdějších zpěváckých spolků především pro jejich mimohudební organizační rysy a řády, které v mnohém připomínají stanovy pozdějších zpěváckých spolků.

Velkou osobností období humanismu a renesance byl Jan Blahoslav (1523 – 1571), který se uplatnil nejen jako spisovatel, ale i jako znamenitý učitel a autor první české učebnice školního a sborového zpěvu „Musica“. Školní sbory byly složeny většinou z chlapců a dívek, podobně jako je tomu i dnes.

Zpěv českých lidových písní pěstovali především učitelé na venkovských školách. Nadšení čeští kantoři už od dob existence škol představovali šířitele kultury a vzdělanosti i v zapadlých koutech Čech. Z těchto kantorů vyzdvihneme především Jana Amose Komenského (1592 – 1670), který v Informatoriu školy mateřské podtrhuje důležitost zpěvu už u nejmladších dětí. Byl autorem některých písní, které v tomto díle najdeme. Ve své Didaktice žádal každodenní zpívání ve škole i mimo ní a hudební výchovu zařadil jako rovnocenný předmět do všech typů škol.

¹⁰ Valový, Evžen: *Sborový zpěv v Čechách a na Moravě*. První vydání, Brno, universita J. E. Purkyně – pedagogická fakulta, 1972, strana 25.

Podstatněji se situace mění teprve s nástupem nového společenského řádu kolem poloviny 18. století, kdy se již počínaly hroutit i zocelené hudební organizace baroka. Osvícenství snížilo význam církevního zpěvu již tím, že pochybovalo o církvi samé i o jejích institucích. Těžiště hudebního života se přesunulo mimo kostel.

První české písně vydal v roce 1800 **Jan Jakub Ryba** (1765 – 1815), rožmitálský kantor, písňic sborník s doprovodem klavíru *Dar pilné mládeži*, či sborníky *Štěpnice*, *Radovánky dítek*, nebo *Kancionálek pro českou školní mládež*, v němž vyslovuje požadavek ušlechtilého zpěvu týkající se žáků i učitelů. V této době dochází i k zásadní reformě učitelského vzdělání. V roce 1861 bylo uzákoněno povinné čtyřleté vzdělání učitelů všech typů škol. V jeho systému hrála hudební výchova důležitou roli. Vedle učebnic a příruček, které měly usnadnit práci začínajícím učitelům, vznikla řada zpěvníků.

Stále náročnější požadavky kladené na školský zpěv s sebou přinášely nutnost zkvalitnění práce učitelů. V roce 1869 byla hudební výchova zavedena do škol jako povinný vyučovací předmět. V roce 1898 ukládaly osnovy dvouhlasý zpěv již v 5. ročníků obecné školy. Jak uvádí František Lýsek, osnovy vždy přinášely přiměřené požadavky. Ty byly splnitelné a ověřené mnohaletou praxí zkušených kantorů. Samozřejmě osnovy samy o sobě nemohly být garantem školského zpěvu. Velkou roli, kromě již zmíněného hudebního vzdělání a elánu učitelů, měl tehdejší obecný názor společnosti na vážnost a nezastupitelnost hudby a zpěvu.

Reformy ve vzdělání učitelů i žáků se příznivě odrazily i v dalším vývoji sborového zpěvu, který nachází v době národního obrození i jiné uplatnění než na chrámovém kůru. Bylo tehdy zcela samozřejmé, že každý kantor měl na škole svůj pěvecký sbor schopný veřejně vystupovat při jakékoliv slavnostní příležitosti.

Ke skutečnému rozvoji dětského sborového zpěvu však došlo až po skončení první světové války. Prvním dětským sborem, který se uplatnil i na veřejnosti byli **Bakulovi zpěváčci**. (Z jeho členů se později vytvořil smíšený

mládežnický sbor, který pokračoval ve své činnosti až do třicátých let.) Po první světové válce působil v Praze také dětský sbor Domovina, jehož sbormistrem byl E. Novák.

Do dalšího vývoje dětského sborového zpěvu zasáhla negativně reforma učitelského povolání na učitelských ústavech a obsahová reforma základního školství, která zrušila hudební výchovu v učebních plánech 3. a 4. třídy chlapeckých a smíšených měšťanských škol. Přesto se však objevují další školní pěvecké sbory, jako školní pěvecký sbor obecné a měšťanské školy v Jistebníku nad Odrou Jistebničtí zpěváčci vedený Františkem Lýskem. Šlo o první školní dětský sbor. František Lýsek měl k dispozici děti s běžnými pěveckými schopnostmi. Šlo o dobrovolníky se zájmem zpívat. Uplatňováním tzv. nápěvkové metody vytvořil z běžného školního sboru sbor, který dosahoval výborných výsledků. Sbor Jistebnických zpěváčků pronikl díky rozhlasovým pořadům, hudebně výchovným setkáním a koncertům. Svými výkony podněcoval skladatele k produkci skladeb pro děti. Mezi skladateli, kteří psali skladby či upravovali lidové písně pro tento sbor byli např.: J. B. Foerster, J. Křička, A. Cmíral, Fr. Lýsek. Tento sbor existoval pod vedením sbormistra Františka Lýska až do okupace Čech v říjnu 1938. Jeho úspěchy však vyprovokovaly vznik dalších dětských pěveckých sborů.

Od počátku dvacátých let se začala stále více projevovat naléhavá potřeba původní umělecké sborové tvorby pro dětské pěvecké sbory. Většina skladatelů té doby chápala do té doby své sborové skladby především jako záležitost pedagogickou. Prvním autorem, který věnoval skutečně umělecké skladby mládeži, byl Bedřich Smetana. Jeho „*Tři ženské sbory*“ z roku 1878 si objednal Ferdinand Heller do svého školního zpěvníku pro vyšší dívčí školu. Tyto skladby dokládají úroveň zpěvu na tehdejších měšťanských školách. Svou uměleckou hodnotou skladby dalece přesáhly zamýšlený cíl a staly se respektovanými skladbami vyspělých dětských, dívčích a ženských sborů.

Dalším pokračovatelem Smetany, Bendla a Foerstera v oblasti tvorby pro dětské pěvecké sbory se stal Jaroslav Křička (1882 – 1969). Z jeho skladeb věnovaných dětským sborům patří mezi nejvýznamnější cyklus písní *Dětem*,

Jiříčkovy písničky (1923), *Daniny písničky* (1928), *Mišovy písničky* (1932), sbírky *Jdou zvířátka jdou*, *Modré nebe*, *O vláčcích a mašinkách* atd. Hudba Jaroslava Křičky vyrůstá z tradic české a moravské lidové hudebnosti.

Interpretační náročnost sborových skladeb pro děti rostla a stala se podnětem ke vzniku výběrových dětských pěveckých kolektivů. Po vzoru Jistebnických zpěváků založil František Lýsek později svůj dětský sbor v Otrokovicích a Brněnský dětský sbor. Dále pak dětské sbory ve Zlíně, Olomouci a Telči. V roce 1933 měl dětský sbor pražského Hlaholu asi 100 dětí. V roce 1931 založil Jan Kühn sbor „Dětský sbor rozhlasu v Praze“, který původně sloužil jen pro potřeby rozhlasového vysílání. Šlo o první sbor, který se úplně vymanil ze závislosti na škole. Vybudoval z něho rozsáhlý sbor složený z mnoha oddělení a ten se pod jeho vedením a manželky Markéty Kühnové stal nejen významnou školou budoucích českých pěvců a hudebníků, ale postavil moderní základy dětskému sborovému zpěvu. Inspiroval bohatou novou českou tvorbu pro dětský sbor a slavil úspěchy doma i v zahraničí.

Po smrti Jana Kühna řídila sbor Markéta Kühnová. Sbor již zpíval pod jménem Kühnův dětský sbor v Národním divadle operní repertoár. Koncertní sbor byl od roku 1952 do roku 1991 přičleněný k České filharmonii. (sbormistr prof. J. Chvála). Ve čtyřicátých letech vzniká celá řada dětských pěveckých sborů, které pracují většinou při tehdejších školách. Mezi takové patří Třebíčský dětský sbor (sbormistr Bořivoj Fromm) – vytvořil podrobný návrh organizace dětského pěveckého sboru. V Hrabůvce u Opavy založil Bohumil Kulínský, pozdější úspěšný sbormistr Dětského pěveckého sboru Čs. Rozhlasu v Praze, školní dětský sbor Hrabůvští zpěváci. Vzniká též Příbramský dětský sbor (sbormistr A. Vepřek), Benešovský dětský sbor (O. Pičman), Dětský rozhlasový sbor v Ostravě (sbormistr I. Stolařík), Kroměřížský dětský sbor (sbormistr P. Bártek) a několik dalších. Činnost těchto špičkových dětských sborů, především pak Kühnova dětského sboru, podněcovala přední skladatele této doby, Otakara Jeremiáše, Františka Škvora, Karla Hábu, Václava Trojana a další k vytvoření umělecky i interpretačně náročných skladeb a směsí lidových písní, které sehrály v době druhé světové války, kdy byl společenský život v Čechách úplně potlačen, důležitou úlohu.

V letech 1945 – 1950 nastal velký rozmach sborového zpěvu, zejména mládeže, ale bohužel zejména v oblasti politické masové písně. To se projevilo i v oblasti dětského sborového zpěvu, jehož obliba vzrůstala především na školách. Některé větší školy měly v této době nejen vlastní pěvecký sbor, ale i orchestr. Základem repertoáru byly lidové písně. Sborový zpěv se stal masovou záležitostí, jeho úroveň však nebývala vždy na náležité výši. Velkou inspirací pro činnost pěveckých sborů nejrůznější úrovně byly soutěže tvořivosti mládeže, které byly organizovány tehdejšími mládežnickými organizacemi ČSM a Pionýrem. Umožňovaly vzájemnou konfrontaci výsledků práce jednotlivých pěveckých sborů i sbormistrů, výměnu zkušeností i repertoáru.

Dalším obdobím důležitým hlavně vznikem nových sborů bylo období přelomu padesátých a šedesátých let. Vzniklé sbory navazovaly hlavně na tradici, kterou vytvořil František Lýsek a sbormistrovské rodiny Kühnů a Kulínských. V roce 1958 vzniká pod vedením Jiřiny a Milana Uherkových liberecký Severáček, v Brně sbor Mladost, pracuje sbor Ústředního domu pionýrů a mládeže v Praze a Šlapanický dětský sbor pod vedením Ivana Sedláčka. V roce 1961 zahajuje svou činnost dětský pěvecký soubor Radost Domu pionýrů a mládeže v Praze 7, řízený manželi Součkovými, v roce 1962 zakládá při Okresním domu pionýrů a mládeže v Pardubicích dětský sbor Vlastislav Novák a téhož roku vzniká při LŠU v Šumperku z podnětu Aloise Motýla Šumperský dětský sbor. Všechny tyto sbory pracují dodnes a většina z nich patří mezi sborovou špičku. Tohoto nebývalého rozvoje oblasti dětského sborového zpěvu bylo dosaženo jednak činností nadaných, zapálených a profesionálně vzdělaných sbormistrů, jednak zásluhou zvýšeného zájmu hudebních skladatelů, kteří vytvořili množství umělecky hodnotných, žánrově pestrých, interpretačně různě náročných sborových skladeb pro všechny věkové kategorie a druhy pěveckých sborů dětí a mládeže.

Organizační úsilí sbormistrů a skladatelů se spojilo v podobě Jirkovské soutěže dětské sborové tvorby, konané každoročně od roku 1962.

V šedesátých letech se začínají sbory s nižší technickou úrovní rozpadat. Tato situace byla dána negativními změnami v hudební výchově. Nová školská reforma omezila počet hodin hudební výchovy na jednu hodinu týdně a na školy II. cyklu ji zařadila pouze ve formě nepovinného předmětu. Do určité míry se tyto nedostatky podařilo překonat v sedmdesátých letech, kdy se v dětském sborovém zpěvu spojily dvě tradice – masovost prvních poválečných let a vysoká umělecká úroveň, srovnatelná s úrovní několika špičkových sborů předválečných.

K trvalému rozvoji našeho dětského sborového umění přispívají také sborové festivaly FSU v Jihlavě (od roku 1962) a v Olomouci (od roku 1977) spojené rovněž se skladatelskými soutěžemi a další pravidelné soutěže i nesoutěžní setkání dětských pěveckých sborů. Patří k nim především naše nejznámější sborová soutěž Písně přátelství. V Pardubicích je každé dva roky pořádán Mezinárodní festival dětských pěveckých sborů, kde se prezentují špičkové sbory z naší republiky i ze zahraničí.

Současnou situaci v interpretační oblasti našeho dětského sborového zpěvu bychom mohli charakterizovat dvěma základními rysy. Zatímco úroveň výběrových dětských sborů je trvale vysoká, nebo má mírně stoupající charakter, úroveň široké základny školních pěveckých sborů spíše klesá. Naše špičkové dětské sbory jako jsou Liberecký Severáček (Milan Uherek), Brněnská Kantiléna (Ivan Sedláček), Bambini di Praga (Bohumil Kulínský), Pražský dětský sbor (Čestmír Stašek), Královéhradecký dětský sbor Jitro (Jiří Skopal), Dětský sbor Radost – Praha (Václav Souček), Boni pueri (Jiří Skopal), Rolnička (Karel Virgler), rozhlasové dětské sbory apod. jsou schopny interpretovat i ty nejnáročnější skladby a přivážejí dosud ceny z mezinárodních soutěží z celého světa. Základna, z níž se dostávají zpěváci do těchto špičkových sborů, je však stále užší a méně kvalitní, což způsobuje nedostatek odborně vzdělaných učitelů i další omezení hudební výchovy na základní škole a školách II. cyklu.

1.3. Dělení dětských pěveckých sborů

Pro začínající sbormistry je důležitý výběr sboru. Je důležité vědět pro jaké účely byl sbor vytvořen. Jsou sbormistři (obvykle učitelé sólového zpěvu), kterým vyhovují pěvecké kolektivy co nejmenší. Pak jsou takoví (obvykle zruční, autoritativně jednající dirigenti), kteří pracují nejraději s kolektivem alespoň osmdesátičlenným. Třetí skupinu tvoří sbormistři, kteří bez ohledu na to, co chtějí a umějí, musí pracovat s počtem, jaký mají k dispozici.

Dělení podle Čestmíra Staška ¹¹

Dětské sbory se dělí podle:

1) Velikosti na:

- Malé (do 20 členů)
- Střední (od 20 do 50 členů)
- Velké (přes 50 členů)

2) Stáří členů na sbory:

- I. Kategorie (většina dětí do věku 8 let)
- II. Kategorie (do 11 let)
- III. Kategorie (do 15 let)

3) Obsazení na: jedno-, dvoj- a vícehlas s doprovodem nebo bez doprovodu hudebních nástrojů

4) Posláním na:

- Zájmový kroužek
- Školní sbor
- Koncertní sbor

5) Repertoárovým zaměřením na:

- Folklor
- Dětské písně
- Starou polyfonii

¹¹ Stašek, Čestmír: *ABC začínajícího sbormistra*. První vydání, Supraphon, 1981, strana 11 - 17.

Nejvýhodnější počet pro začínající kroužek je asi 25 – 30 dětí. Je to dostatečný počet k tomu, aby měl kolektiv charakter sboru, ale aby přitom i méně zkušený sbormistr slyšel nedostatky a našel jejich původce.

Pokud jde o stáří, je u začínajícího sboru vhodné respektovat běžné školní věkové kategorie:

1. žáci 1. – 2. třídy
2. žáci 3. – 5. třídy
3. žáci 6. – 9. třídy

Z tohoto dělení vychází i soutěžní řád našich dětských sborových soutěží. Je samozřejmé, že u sborů vyspělejších jako je Jitřenka je již situace s věkem jejich členů komplikovanější. Ale zde si již zkušený sbormistr jistě poradí sám tak, aby za odcházející členy nejstarší vždy včas „zapracoval“ děti mladší.

1.4. Hlasová výchova a její metody

Z hlediska psychologického vývoje dítěte je vhodné, aby učení začínalo praktickou činností. Jde o to, aby praktická činnost a její metody byly vědomě zaměřovány k co nejširšímu a nejúčelnějšímu rozvíjení schopností a podporovaly vznik, upevňování a zdokonalování potřebných dovedností.

Intonační metody používané v současné době na našich školách jsou zpracovány vesměs v učebnicích, které nám umožňují seznámit se s jejich koncepcí velmi podrobně. Do této skupiny patří tonální metoda písňová Ladislava Daniela, metoda opěrného trojzvuku Bohumila Čeňka, nápěvková metoda Františka Lýska a intonační postup Metoda Doležila. Za zmínku také stojí metoda výuky sólového zpěvu založená na vědeckých základech, kterou u nás razil prof. Rudolf Vašek z Ostravy. Ten díky ní vyškolil řadu špičkových sólových pěvců. Jeho metoda není určena jen zpěvákům, ale i řečníkům, činohercům, učitelům, či lidem s hlasovými poruchami.

Tonální písňová metoda Ladislava Daniela vychází z písní, které žáci dobře znají a jejichž počáteční tón si dovedou v určité tonální souvislosti dobře vybavit. Tento princip přenáší později i na intonaci tonálních terciových kroků, k nimž dospívá představou vynechaného stupně.

Metoda opěrného trojzvuku vychází ze snahy vytvořit solmizační intonační postup adekvátní věkovému stupni žáků základních škol. Východiskem intonace není již pouze model durové stupnice, ale spolu s ní i tónický kvintakord, který nazýváme opěrný. Tento útvar je jako celek pěvecky snadno zapamatovatelný, intonačně méně choulostivý než stupnicová řada a i ve svém notovém obraze přehledný.

Nápěvková metoda Františka Lýska prošla od r. 1923 v praxi i výzkumech samotného autora značným vývojem. Ani v počátku nešlo o metodu v pravém slova smyslu intervalovou, za jakou byla autorem označována. Na rozdíl od počátečních tónů Danielových opěrných písní konkretizují zde představu daných stupňů nápěvky – dvanáct důmyslně vybraných, intervalově a tonálně charakteristických počátků lidových písní, které se stávají intonačními modely.

Historicky nejstarší a pro vývoj naší metodiky nejvýznamnější je intonační postup Metoda Doležila. Tato metoda přebírá způsob solmizace, jejím východiskem však není durová stupnice, nýbrž opěrná kostra durového tónického trojzvuku. Pevná představa jeho jednotlivých stupňů slouží pak k vybavování stupňů vedlejších (re, fa, la, si) ¹²

Metoda Rudolfa Vaška jednoznačně potvrzuje, že všechny správně používané cviky vedou k výraznému zpružnění hlasivek a tím k jednoznačné zkušenosti, že "čím déle zpívám, tím lepší pocit v krku mám". Tato metoda je založena na nápodobě, učitel svému žáku předvede cvik, ten jej bedlivě sleduje a předvedený cvik zazpívá tak, jak jej viděl a slyšel u svého učitele.¹³

¹² Sedlák, František: *Nové cesty hudební výchovy na ZŠ*. První vydání, Praha, SPN, 1977, strana 155 – 165.

¹³ <http://www.cernohouz.com/dvorak/>

2. Práce s přípravnými sbory

Pod pojmem přípravný sbor si představujeme pěvecké uskupení, ve kterém si děti zdokonalují své hudební znalosti a dovednosti. Každý sbor na špičkové úrovni má své přípravné sbory. Někdy je to rozsáhlý systém přípravných oddělení pro různé věkové skupiny a stupeň dosažených hudebních schopností a dovedností. Jedná se o systém tzv. „přípravek“, kterými musí projít každý, kdo chce zpívat v koncertním sboru.

V nejnižších z těchto oddělení zpívají i děti předškolního věku. Nejlepší z nich potom časem postupují až do koncertního sboru. Přičemž je nutné poznamenat, že jediným požadavkem pro přijetí dětí do přípravného sboru je zdravý hlas a dobrý sluch.

Každý sbor má svůj vlastní systém přípravných sborů a také má pro ně svá originální pojmenování, která děti motivují a jsou jim věkově blízká.

Tak například má dětský pěvecký sbor Jitro své Broučky, Světlušky, Skřivánky, Vlčí máky a Jitříčko. V Severáčku působí Broučci a Plamínci. A sbor Jitřenka čerpá své posily z Kolibříků, Modřinek a většího Doplnovacího sboru.

Organizaci dětí v těchto sborech zkusím popsat na praxi Kühnova dětského sboru, protože právě působení v něm ovlivnilo sbormistra Jitřenky pana Dubského. Kühnův sbor se stal vzorem pro mnoho dalších sborů, které v podstatě přejímaly metodu práce a základní přístupy k dětskému zpívání.

Systém přípravných oddělení Kühnova dětského sboru:

A – oddělení předškolních a začínajících dětí

AB – oddělení předškolních a začínajících dětí – děti zde mají se zpěvem elementární zkušenost

AC – oddělení předškolních a začínajících dětí – otevřeno pro velký počet nově příchozích dětí

MD – Malé děti – 8 -9 let

MV – Malé děti výběr

DSD – Dětský sbor dorost – sbor má podobný repertoár jako koncertní sbor, nedosahuje však špičkové úrovně. Najdeme zde děti 12 – 14 leté.

P – Pokročilí

V – Výběr – toto přípravné oddělení je v současné době oddělením prof. Chvály, ve kterém si sbormistr připravuje děti pro koncertní sbor.

Pokud je dítě mimořádně talentované, může se velice záhy dostat do sboru koncertního, bez toho, aby procházelo několika přípravnými sbory.

Všechna přípravná oddělení samozřejmě také koncertují. Mohou tak zúročit, co se naučily a ukázat své umění rodičům. Koncertní sbory se však od přípravných oddělení liší především rychlostí nácviu a obrovským množstvím repertoáru, který musí děti během roku nastudovat.

Jedním z obtížných úkolů je výběr nových dětí, kdy vedoucí musí na začátku školního roku obejít mateřské nebo základní školy, přezkoušet všechny děti a vybrat si. Řadové učitelky totiž v mnoha případech nepoznají, jestli dítě zpívá nebo jen rytmicky deklamuje.

Za největší potíž pokládáme každoroční výměnu základního, již rozezpívaného kádru dětí, které odcházejí do dalších přípravných sborů nebo do sboru koncertního. Sbormistr musí každoročně začínat úplně od začátku.

Děti zvláště v přípravných sborech nemají hlas sjednocený. Proto je potřeba děti „naladit“, naučit je, aby ovládaly své hlasivky.

Také kultivace hlasu je důležitá. Děti zpívají s radostí a „zplna hrdla“, což není vhodné a poškozuje si tak své hlasivky. Je důležité dětem vysvětlit, že jejich hlasitý zpěv neznamená to jak dobře písničku umí, ale pravý opak. Zpívat by měly lehce, nikoliv s námahou a maximem sil. Zde platí heslo: „Zpívej, jako když mluvíš!“

Dětský hlas musíme kvalitně nazvučit. Toho docílíme pomocí brumenda. Tento neutrální nosový zvuk musí být nasazen v masce správně a to tak, že zmáčkneme-li rukou nosní dírky, přestane zvuk znít, i když máme ústa otevřená.

Zautomatizování této nosovky je jednou z nejdůležitějších věcí, které musíme s dětmi zvládnout. Později zjistíme, že při správné představě vlastně naskakuje shora sama. Představíme si tón v kvalitě a intonaci, „vyhodíme“ lehce břišní stěnu a nosovka nám shora lehce „naskočí“. Toto je v pravém slova smyslu jádro celé hlavové funkce a hlavového nasazení.¹⁴

Takto optimálně vybaveni znalostmi a dovednostmi by měli žáci nastupovat do přípravných sborů, které jsou tzv. předstupněm sborů koncertních. Pro ty nejmladší má pan Dubský v Jitřence Kolibříky.

2.1. Kolibříci

V tomto oddělení mohou děti začít se zpěvem ve sboru již ve věku čtyř let. Do nástupu školní docházky se proto připravují v základní přípravce, Kolibřících, z nichž pak přestupují do vyššího přípravného sboru, Modřinek.

Ne všechny děti, které do sboru přijdou, jsou rození zpěváci. Mnohé z nich neumí zpívat a jejich hlasový rozsah tvoří 3 - 4 tóny. Při přezkušování adeptů do dětského sboru nechme dítě předzpívat píseň v libovolné tónině (podle jejich hlasových možností).

V samé podstatě se liší práce v souboru dětí předškolního věku od souboru dětí starších. Čím menší děti, tím větší potíže, a tím obtížnější práce po stránce pěvecké, ale i fyzické. Sbormistr se stará od rozmnožování lístečků (kam, kdy a s kým má dítě přijít), přes oblékání, až po odevzdání dětí rodičům. Není

¹⁴ Kočí, 1970 strana 48 – 49.

pochyb o tom, že vést soubor dětí předškolního věku může jen člověk obětavý a zanícený pro věc.¹⁵

Nyní uvedu několik podmínek pro úspěšnou práci se souborem nejmenších dětí. Důležitá pro práci s předškolními dětmi je motivace a učení vždy zábavnou formou hry s dobrou náladou a v pohodě. K tomu jsou zapotřebí dostatečné znalosti sbormistra v oboru pěvecké výchovy, připravenost a jeho cílevědomost. Nejdůležitější je ovšem respektování únosnosti délky doby soustředění a uvolnění. Děti totiž nevydrží dlouho koncentrovat pozornost. Dobré je střídání činností například využívat hudebně pohybové hry a podobně. Zkouška obvykle nebývá delší než 45 minut.

Sbormistr by měl znát děti po jejich tělesné i psychické stránce, uvědomovat si a respektovat zvláštnosti dětí předškolního věku. Neméně důležitý je také vhodný výběr notového materiálu pro danou skupinu. Pro začátek jsou nejlepší lidové písně a nebo zhudebněné básničky a říkadla pro děti.

U předškolních dětí musíme dbát na jejich bezpečnost zajištěním vhodného prostředí nejen ke zkouškám, ale i na vystoupení.

Každá práce přináší i řadu překážek. Uveďme některé problémy, které vedoucí sboru musí řešit.

Těžké bývá čekání dětí před vystoupením. Sbormistr je nucen děti po celou dobu udržovat v tichosti a pak není divu, že jsou unaveny nejen děti, ale i sbormistr.

V některých případech nemohou klavíristé pochopit, že nestačí, aby děti znaly doprovod jen z jedné generální zkoušky. Což není případ dětského sboru Jitřenka.

¹⁵ Mišurcová, Věra: *Zpívejme s nejmenšími*. První vydání, Praha, Česká hudební společnost, 1981, strana 78 – 81.

Hlasový výcvik

Hlasový výcvik musí být součástí každé hodiny hudební výchovy a měli bychom mu věnovat alespoň 3 – 5 minut. V tomto rozmezí bychom měli procvičit všechny tři složky hlasového výcviku – dýchání, tvoření tónu a artikulaci.

Pro procvičení dýchání jsou dobré hry na vítr, vláček nebo foukání do pampelišky.

Každé dítě, aniž si to uvědomuje, už hlavový tón v podstatě umí a také ho běžně používá. A to hlavně v hrách, kdy napodobuje různé zvuky zvířat (kočky, kukačky), pohádkové postavy či houkání vlaku. Vyjdeme z těchto známých zvuků a zkusíme si je zazpívat na určitých tónech. Musí to však být tóny dostatečně vysoké, aby se nedaly zazpívat hrudním tónem. Dostačující bude tón c2.

Důležité je také správné tvoření souhlásek, které jsou v řeči i ve zpěvu nositeli tónu. V pěveckých cvičeních je téměř vždy spojujeme s vhodnými souhláskami v pěvecké slabiky.¹⁶

2.2. Modřinky

Do přípravného sboru Modřinky docházejí děti, které navštěvují první a druhou třídu základní školy a tudíž je ve sboru hlavním cílem stejně jako v hudební výchově převést žáky z etapy spontánních a bezprostředních vztahů k hudbě do etapy jejího uvědomělejšího vnímání a provozování. Je třeba v dětech vytvořit jakousi „závislost“ na zpěvu, aby ho dítě k životu potřebovalo.

¹⁶ Sedlák, Fr. : *Didaktika hudební výchovy* . Druhé vydání, Praha, SPN, 1988, strana 147.

Učitel nebo sbormistr by měl vycházet z principů dětské hry, která je stále ještě dominující činností šestiletých dětí a která by měla pozvolna a plynule získávat rysy uvědomělé pracovní činnosti. Hlavně v tomto období je důležité, aby se žádná hudební činnost nestala pro žáky stereotypní a nezajímavou.

Typy hlasových cvičení

S dětmi je proto potřeba nejen zpívat, ale i cvičit jejich hlas. Právě cvičením rozšiřujeme hlasový rozsah nahoru a dolů.

Pro rozezpívání hlasu do výšky vybíráme taková cvičení, kdy dítě nejvyšší tón zazpívá pouze dotykově. Vybíráme texty, které jsou dětem blízké a u dětí navozují pocit radosti a veselí. Fantazii se meze nekladou.

Také pregnantní výslovnost souhlásek pomáhá hlas rozeznít. Ta musí být téměř přehnaná a musí se opírat o konsonanty. Výslovnost ve zpěvu se podobá recitaci básně.

Častá chyba, kterou děti dělají, je přenášení přízvuku na jinou než první dobu. Právě pro český jazyk je důraz na první době příznačný.

Trávu krtek hrme-li, dělá, dělá tunely.

Legato činí některým dětem potíže. Jedná se především o plynulý přechod z jednoho tónu na druhý, aniž by byl interval zazpíván glissandem. Pro nácvik problematického intervalu (čím větší interval, tím výraznější glissando) vkládáme mezi oba tóny souhlásku „h“. Později si ji děti musí jenom představovat.

Dechová cvičení

Protože síla a barva tónu je závislá také na správném dýchání, musí se zpěváci nadechovat jednotně a vydatně, aby s dechem vystačili po celou dobu, která je potřeba k přednesu dané fráze. Proto i dechová cvičení je nutno zařadit do rozezpívání. Dech nesmí být ani vidět (dětem se nesmí zvedat ramena), ani slyšet. Správný dech je veden do břicha (bránice). Při něm se hrudník rozpíná jak dopředu, tak dolů. Tento dech je nejúspornější a nejvydatnější. Zajímavý je fakt, že děti při narození přirozeně dýchají do břicha. Později dívky začnou dýchat do hrudníku, zatímco u chlapců brániční dýchání zůstává. Proto se dívky pro zpěv musí znovu naučit brániční dýchání. Dech do břicha je stejný jako při cvičení jógy.

Barva dětského hlasu je značně odlišná. Závisí na stavbě hlasového ústrojí, stavbě těla, psychickém stavu, věku a pohlaví. Dětské hlasy zpravidla bývají jasné a něžné.

2.3. Doplnovací sbor

Ve třetí a čtvrté třídě děti postupují do oddělení nazvaného Doplnovací sbor, který, jak název napovídá, doplňuje hlavní sbor - Jitřenku. Do Jitřenky pan Dubský pouští děti, které mají výborné hudební schopnosti a dovednosti, ale hlavně, které dokáží zvládnout jiný a mnohem obtížnější způsob práce. Ostatní děti zůstávají ještě o rok déle v Doplnovacím sboru a pak také přestupují do hlavního sboru.

Způsob nácviku písní

Způsoby intonačního nácviku mohou být různé, mnohdy jsou dány podmínkami, za kterých sbor dílo nacvičuje. Jedním ze způsobů je ten, při němž každá hlasová skupina cvičí odděleně. Další preferuje nacvičování všech hlasových skupin dohromady, přičemž dítě získává harmonickou oporu v jiných hlasech a naučí se tak poslouchat ostatní. Může tak více vnímat souzvuk všech hlasů.

Ideální by bylo, kdyby zpěváci dovedli intonačně zazpívat part bez přehrání nebo předzpívání. Ve sborech je však minimum hudebně vzdělaných dětí. Nácvik písně se provádí s notovou oporou. Mnohdy jsou pro děti noty pouze „orientační pomůckou o směru melodie“¹⁷

Cvičení se provádí vždy polohlasem, protože právě jím lze dosáhnout čisté intonace. Při zpěvu naplno se zpěváci sami ohlušují, kdežto při polohlasném zpěvu nejen kontrolují svůj zpěv, ale mají i možnost naslouchat druhým. Naopak při zpěvu odlehčeným hlavovým tónem mohou zpívat i více hodin denně a hlas se tím také rehabilituje.

¹⁷ Stašek 2000:4)

Hlasová výchova

Rozezpívání začíná dechovým cvičením. Poté následují cvičení navozující hlavový tón, cvičení shora i cvičení pro rozezpívání výšek.

Avšak zásady hlasové výchovy nejsou uplatňovány pouze při rozezpívání, ale i během pozdějšího nácviku písní. Zvláště problematická místa se často stávají novým hlasovým cvičením a sbormistr je po dobu nezbytně nutnou zařazuje i do úvodního rozezpívání.

Jak jsem uvedla, hlasová výchova sboru slouží někdy jako součást nácviku písně. Sbormistr vždy při rozcvičení používá cviky, které může později využít při nácviku nové písně.

Nácvik jednohlasu se provádí vždy společně. Píseň je rozčleněna na části, které jsou opakovány a ty se pak spojují v celky. To, zda si je sbor ve všech částech písně jistý, zjistí sbormistr tak, že nechá děti zpívat ve stoje po řadách.

Většinou se cvičí pouze jedna sloka písně, ostatní sloky se nechávají na další zkoušky. Děti tak mají pocit, že v práci postupují dál.

Pokud se nácvik vícehlasu provádí s celým sborem, naučí se nejprve každý hlas svůj part, potom je píseň dávána dohromady. Má – li sbormistr k dispozici některého ze svých pomocníků, provádí se nácvik vícehlasů dělenými zkouškami.

3. Jitřenka

3.1. Historie sboru

K současné podobě se Jitřenka propracovávala 51 let. Vznikla v roce 1954 původně jako folklórní soubor. Folklórní skupinu (tedy hudebníky i tanečníky) vedl profesor Pecka, který však roku 1958 odešel vyučovat na Pedagogickou fakultu v Českých Budějovicích.¹⁸ Na jeho místo přišel pan Václav Hraba. Ten však neměl k folklóru tak hluboký vztah, a proto změnil charakter souboru. Jitřenka se stala pěveckým souborem, jehož součástí byla i beatová skupina. Celý sbor měl v počátku jen 35 členů a ti zpívali dětskou pop - musik.

V roce 1966 odešel pan Václav Hraba do Prahy.¹⁹ Členů Jitřenky zbylo jen 20 a ty přebírá nyní sbormistr Otakar Dubský, který soubor postupně mění na tradiční pěvecký sbor. V červnu 1967 obsahuje tato sestava již přibližně 50 dětí.²⁰

Ve školním roce 1969 – 1970 se v rámci Jitřenky vydělují tři oddělení: pěvecký sbor, balet a dramatická část. Vedoucími jednotlivých složek jsou členové Jihočeského divadla Otakar Dubský, Hana Čáslavská, Miloš Gašperik, Zdena Dubská, Dagmar Kolečková a Dr. M. Lanczak. S Jitřenkou jako její samostatná část pracovala westernová skupina Desperados. Činnost dramatické části byla úspěšná, děti nastudovaly několik her, se kterými veřejně vystupovaly – např. O tlustém pradědečkovi a Princezna Pampeliška. Balet nacvičil Lortzingův Dřeváčkový tanec, Gavotku B. Gerlitta a Květinový valčík P. I. Čajkovského. V současné době pracuje baletní oddělení samostatně pod hlavičkou Domu dětí a mládeže v Č. Budějovicích.

¹⁸ Profesor Pecka působil také na Akademii věd v Praze.

¹⁹ Protože je pan Hraba původně výtvarníkem v oblasti průmyslového designu, věnuje se v současnosti práci v tomto oboru. Získal již mnoho úspěchů a vystavoval i ve světě.

²⁰ Přesný počet se mi nepodařilo zjistit, zmínka o přibližném počtu je v osobních záznamech sbormistra.

Činnost sboru se každým rokem zkvalitňovala a rozšiřovala a tak byla potřeba založit přípravný sbor. Ten vznikl ve školním roce 1970 - 1971 a dostal název Vlaštovičky. Na práci v hlavním sboru se v něm připravovalo každoročně okolo 25 dětí.

Až do roku 1979 se sbor scházel v místnosti tehdejšího Okresního domu pionýrů a mládeže v Lipenské ulici. Tyto prostory ale byly malé a proto ještě téhož roku získává Jitřenka zkušebnu v dnešním Domě dětí a mládeže v ulici U Zimního stadionu 1. A zde, v bývalé Harthmutově vile, vzniká šedesátičlenný přípravný sbor s novým názvem Modřinky, jenž pracuje ve dvou částech po třiceti dětech. Zároveň se vznikem Modřinek se Jitřenka rozrostla z padesáti na devadesát členů a získala nový sborový znak a nové koncertní oblečení. Do této doby členky zpívaly v zelených kompletech sestávajících se z kalhot a delšího saka s páskem, nyní jsou pořízeny modrotiskové šaty s bílým límcem. [viz fotografie v příloze]

Rok 1979 je ale důležitým datem i pro další celek – komorní sbor. Právě tehdy byly totiž položeny základy k jeho vzniku, protože se vyděluje skupina dvanácti děvčat, která po maturitě nechtěla zpívání opustit.

V letech 1979 – 1986 pracuje Jitřenka ve stejném organizačním složení. Poté jsou rozšířeny přípravné sbory na šedesát dětí v každém. Sbormistr předpokládá, že během roku vybere z obou jen třicet nejlepších a s ostatními se rozloučí. Problémem je však zjištění, že jde o tak výborné zpěváky, ze kterých ani žádné „horší“ zpěváky vyřadit nejde. Proto počty členů přípravných sborů zůstávají přibližně stejné, což se ale neosvědčilo z důvodu veliké náročnosti na práci sbormistra. V následujícím školním roce 1986 – 1987 pak už sbormistr přijímá jen sedm nováčků. Komorní sbor má v tomto roce dvacet devět členek.

Od roku 1988 nastupuje k Jitřence jako asistentka Jitka Pražáková. Žáci 5. tříd, kteří jsou členy některého z přípravných sborů, vytvářejí tzv. doplňovací sbor. Ten je využíván jako výpomoc do hlavního sboru v případě potřeby, např. když je potřeba vystoupit na dvou místech zároveň.

Ve školním roce 1990 – 1991 sestavuje nyní již sbormistryně Jitka Pražáková svůj třicetipětičlenný přípravný sbor pro nejmenší zpěváky – Kolibříky. Ostatní oddělení vede sbormistr Otakar Dubský, přičemž ho v naléhavých případech Jitka Pražáková zastupuje.

Často se stávalo, že veřejnost nepostřehla rozdíl mezi Jitřenkou a Komorním sborem a mylně je považovala za jeden celek. Zaměření a hlavně repertoár Komorního sboru se však od činnosti Jitřenky podstatně odlišuje. I když v dnešní době už rozdíly nejsou tak patrné a to díky stále se zlepšující práci a výkonu Jitřenek. V současné době už zpívají podstatnou část repertoáru Komorního sboru a spoustu jiných skladeb, které zpívají jen oni. Díky společným písním je ulehčen přestup mezi odděleními i využití na koncertech, kde mohou všichni zpívat společnou píseň na závěr koncertu. Pro větší odlišení Komorního sboru a Jitřenky se sbormistr po dohodě s děvčaty rozhodl pro označení „Puellae Budvicienses“ – dívky z Budějovic. Tak získaly nejstarší členky konečně svůj název.²¹ Tento čin ještě dokresluje pořízení nových koncertních šatů. Zpěvačky původně vystupovaly v šatech barvy lila, růžové a fialové s krátkými rukávy, později vystupují v černých sukních pod kolena doplněných volnou halenou zelené a růžové barvy. Délka sukně se musela sjednotit a to až ke kotníkům. V roce 2003 za úspěchy na soutěžích slíbil sbormistr dívkám z Komorního sboru nové šaty. Vybral jim dlouhé bíločerné a béžově černé šaty se zebrovaným vzorem, které po zásluhách dostaly a všude mají dobrý ohlas. [viz fotografie v příloze]

²¹ Do této doby je komorní sbor označován jako „komorní sbor Jitřenky“.

3.2. Členění jednotlivých oddělení

Školní rok	Počty členů				
	Vlaštovičky	Modřinky	Doplňovací sbor	Jitřenka	Komorní sbor
do roku 1966				35	
1966 - 1967				50	
1967 - 1968				52	
1968 - 1969				55	
1969 - 1970				54	
1970 - 1971	25			53	
1971 - 1972	27			54	
1972 - 1973	28			53	
1973 - 1974	29			55	
1974 - 1975	27			55	
1975 - 1976	24			56	
1976 - 1977	23			58	
1977 - 1978	27			60	
1978 - 1979	27			54	
Modřinky					
1979 - 1980	30	30		90	12
1980 - 1981	32	30		88	14
1981 - 1982	30	31		90	15
1982 - 1983	31	31		94	20
1983 - 1984	30	32		90	28
1984 - 1985	33	35		90	30
1985 - 1986	60	60		92	29
1986 - 1987	44	42		90	30
1987 - 1988	46	40		93	32
1988 - 1989		38	30	91	35
1989 - 1990		41	32	90	34
Kolibřici					
1990 - 1991	35	40	34	88	33
1991 - 1992	34	39	32	92	37
1992 - 1993	35	42	30	91	44
1993 - 1994	37	40	30	95	47
1994 - 1995	35	39	29	98	46
1995 - 1996	36	41	31	97	48
1996 - 1997	37	40	30	100	44
1997 - 1998	37	40	30	99	42
1998 - 1999	38	42	31	101	45
1999 - 2000	36	41	28	105	47
2000 - 2001	39	42	30	103	50
2001 - 2002	40	40	29	102	48
2002 - 2003	39	38	30	105	49
2003 - 2004	40	40	31	101	47
2004 - 2005	40	39	30	100	45

Počet dětí, které se podílely na práci sboru můžeme počítat na tisíce. Sbormistr si je pečlivě vybírá po osobním přezkoušení při návštěvě základních

škol, nebo na základě konkurzu vyhlášeného v radiu Faktor,²² nebo v Jihočeských listech. Většina členek se ale o možnosti zpívání ve sboru dovídá od svých sourozenců, kamarádů a nebo spolužáků ve škole, kteří již ve sboru působí.

3.3. Vedoucí sboru

Úloha vedoucích sboru

Pro úroveň dětského pěveckého sboru je vždy rozhodující osobou vedoucí kolektivu.²³ U školních sborů jím bývá učitel hudební výchovy, v ostatních sbormistr, který ovšem také musí mít všechny vlastnosti dobrého pedagoga. Výhodou sbormistra, který není zároveň učitelem dětí, je, že dokáže velmi snadno diferencovat práci se sborem od běžného stylu školního vyučování. Sbormistr by měl být dobrý pedagog ale i psycholog. Neměl by vnucovat dětem své názory, ale navodit situaci tak, aby k nim dospěly samy. Skutečnosti, k nimž se děti propracují samy, se totiž uchovávají v jejich paměti déle než ty, které jim byly vnuceny.

Další důležitou podmínkou pro úspěšnou činnost vedoucího dětského pěveckého sboru jsou organizační schopnosti. Není to pouze zvládání nejpodstatnějších úkolů, k nimž patří nábor členů, založení sboru, zajištění zkušebny, notového materiálu a stanovení termínů zkoušek. Ale také musí umět děti aktivizovat a utužovat jejich kolektiv mimopěveckou činností, jakou jsou společné návštěvy koncertů a ostatních kulturních pořadů, výlety, sportovní a společenské hry. Správný vedoucí sboru se pozná i podle toho, jak se mu podaří zajistit veřejnou činnost sboru a nutné finanční prostředky, podaří-li se

²² Nábor do sboru na základě konkurzu vyhlášeného rádiem Faktor probíhal pouze v letech 1992 – 1993.

²³ Hoštičková, Monika: *Historie a činnost dětského pěveckého sboru Jitřenka v Českých Budějovicích*, diplomová práce, České Budějovice, pedagogická fakulta, 1993.

mu vychovat si vhodného zástupce a hlavně dokáže-li sestavit vyhovující studijní a pracovní plán a přesně a pružně jej realizovat.

Mezi sborem a sbormistrem by měl být vzájemně přátelský vztah. Sbormistr musí znát své zpěváky nejen po stránce pěvecké, ale i povahové. Jen tím si získá autoritu, protože ví, jak má na děti působit a čím a jak je ovlivnit. Kázeň si získá pedagogickými dovednostmi, svým sbormistrovským uměním, chováním a jednáním.

Sborová pěvecká technika a výrazová složka v reprodukci skladatelova díla se soustřeďuje plně ve sbormistrově gestu. Ten musí být proto po této stránce dokonale vzdělán. Měl by umět nastudovat a provést dílo tak, aby odpovídalo jeho představě, tzn. nacvičit a uskutečnit ho tak, jak ho technicky a výrazově chápe. Jen tak může společná práce sbormistra a jeho ansamblu oslovit malé i velké posluchače.

Správný vedoucí sboru málo slibuje, ale hodně uskutečňuje. Je ve svých zásadách důsledný a přece připouští poučení. Má rád kolektiv a pro svůj sbor učiní vše, aby jeho kvality zvýšil. Při veřejném vystoupení musí být pro své svěřence oporou tím, že zachová naprostý klid. Uvážlivě si má ovšem počínat i na zkouškách. Koncert je pak vrcholem jejich odpovědné práce.

Pro nastudování každé jednotlivé skladby by byla velice výhodná spolupráce sbormistra s autorem skladby. Sbormistr by při rozhovoru s ním zjistil jeho skladatelský záměr, názory na cvičení a provedení díla. Možná, že by tak byla zajištěna ještě vyšší úroveň celkového výsledku. Optimální by asi bylo, kdyby komponista byl současně sbormistrem a své skladby psal sboru jakoby „šité na míru“.

Než zahájí vedoucí sboru nácvik nové písně, nejen že se s ní dobře seznámí, ale také si ji připraví ke studiu, promyslí způsob a postup cvičení.

Provede tím tzv. dirigentskou přípravu. Musí zvolenou píseň dokonale poznat, nalézt způsob, kterým ji představí dětem, vyhledat v partituře místa, kde by mohly nastat při nácviku problémy, promyslet dirigentská gesta, naučit se písni nazpaměť.

K tomu všemu pak přistupuje požadavek nejzákladnější, jímž je všeobecný kulturní rozhled a hudební vzdělání. Podobně jako kroužek německého jazyka nemůže vést člověk, který má německý jazyk rád, některým slovům i trochu rozumí, ale němčinu dobře neovládá, stejně tak je tomu s hudbou a se zpěvem. Navíc každý učitel hudební výchovy nebo sbormistr vůbec musí mít povahové a odborné předpoklady, to znamená lásku k dítěti a jeho tvůrčí činnosti. Východiskem odborných předpokladů je úplné hudební vzdělání a bezpečné zvládání hry na hudební nástroj.

Sbormistr by měl sledovat i školní prospěch dětí a zajímat se i o jejich život doma. Je vhodné navázat spojení s rodiči a s jejich pomocí se snažit rozpoznat zvláštnosti dětí. Na informativních schůzkách by měl sbormistr seznámit rodiče s činností sboru. Měl by pohovořit o výkonech dětí, o plánu práce i o způsobu, jak jej plnit a v neposlední řadě samozřejmě o výsledcích a úspěších celého kolektivu. Rodiče mohou pak sledovat vše v praxi, tedy na různých vystoupeních a koncertech. Tímto způsobem sbormistr získává jejich zájem. Rodiče se pak sami zapojí do činnosti sboru nepřímou. Někteří z nich pomáhají organizovat různá kulturní vystoupení, jiní se zúčastňují jako dozor. V dnešní době mnoho rodičů podnikatelů pomáhá Jitřence formou sponzorských darů, které pomáhají na realizaci zájezdů na soutěže a festivaly.

Sbormistr Otakar Dubský

Cílem této kapitoly je zachytit sbormistrův vztah k hudbě jako takové a k pěveckým sborům v jeho životě. Co ho vlastně ovlivnilo a proč se chtěl věnovat této oblasti.

Otec sbormistra byl grafik, malíř a matka zpívala. Právě oni ho k hudbě přivedli. Dětství prožil v Praze, kde získával své první sborové zkušenosti jako člen Kühnova dětského sboru. Tam si také již tehdy zazpíval své první dětské role při operních představeních v Národním divadle. Např. v Jesličkách J. Křičky nebo v opeře Tři zlaté vlasy děda vševěda od R. Karla. Později přešel do Českého pěveckého sboru. Láska k dětem a hudbě se projevila tak silně, že v patnácti letech začíná studovat na Pedagogické hudební škole v Praze. Po roce přestupuje na konzervatoř, kde studuje hru na violu a dirigování sboru. Kromě toho se ještě učí soukromě zpěvu u Konstantina Karenina v Praze. Po absolvování konzervatoře začal studovat zpěv na AMU v ročníku Přemysla Kočího. Během jeho studií i při základní vojenské službě vede pěvecký sbor. V roce 1966 je přijat do tehdejšího Domu dětí v Českých Budějovicích jako sbormistr Jitřenky.

Mnoho cenných zkušeností a podnětů získal při práci v Jihočeském divadle. Zde získal angažmá v roce 1960 nejprve jako violista v orchestru, ale zároveň začal zpívat. Nejprve ve sboru, ale postupně i sólové party. Od roku 1973 zde pracuje jako sólista opery.

Jeho první role v Jihočeském divadle byl Skřivánek v Tajemství. Pak to byl Ondřej v Krútnavě, Jontek v Halce, Laco v Její pastorkyni, Jarek v Čertově stěně, Malcolm v Macbethovi, Jeník a Vašek v Prodané nevěstě, Princ v Rusalce, v Daliborovi titulní role, Don José v Carmen, Pinkerton v Madame Butterfly aj. Zpíval i v operetách Netopýr, Žebravý student, Polská krev, Čardášová princezna a Země úsměvů.²⁴

²⁴ Kroneislová, E. : *Operní pěvci na scéně JD od roku 1958 do současnosti*, diplomová práce, České Budějovice, pedagogická fakulta, 1990.

Vystupuje jako host i na scénách jiných divadel: v Brně, Bratislavě, Banské Bystrici, v Ostravě, je častým hostem v Plzni, kde už zpíval v Bizetově Carmen a Dvořákově Jakobínu.²⁵

Za svou práci byl oceněn státním vyznamenáním Za vynikající práci. Získal také prémii Literárního fondu za rok 1987 za mimořádně úspěšné výsledky za role v operách Hoffmanovy povídky, Sedlák kavalír a Komedianti.²⁶

O jeho práci pro dětské publikum jsme se mohli dočíst i v deníku Jihočeská pravda.

Sbormistryně Kolibříků Jitka Pražáková

Jak jsem se už zmínila, nemalou úlohou každého sbormistra je vychovat si vhodného nástupce. V případě dětského pěveckého sboru Jitřenka jím pravděpodobně měla být sbormistryně přípravného oddělení Kolibříci Jitka Pražáková, která sbor ještě donedávna vedla. Činnost ve sboru momentálně ukončila z rodinných důvodů. Chci zde v této kapitole ale zdůraznit její vztah ke sboru a proč se jí tak těžce odcházelo.

Svou cestu k hudbě si našla již ve třetí třídě základní školy, kdy začala zpívat v Jitřence 3.hlas. Její zájem o děti se projevil podáním přihlášky na Střední pedagogickou školu v Prachaticích. V té době ještě neexistoval Komorní sbor Jitřenky a tak se rozhodla pokračovat ve zpěvu u Theodora Pártla v Prachaticích. Po maturitě ji zpěv ve sboru chybí, proto jezdí ještě dalších šest let do prachatického sboru. To už ovšem studuje na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích, obor hudební výchovu. Později vstupuje do českobudějovického sboru Oldřicha Turka. Po dvou letech však v důsledku problémů s hlasivkami aktivní zpěv opouští. A protože ji sborový zpěv opět

²⁵ Divadelní zápisník 12/86 strana 3

²⁶ Divadelní zápisník 11,12/88 strana 18 a 10

chybí, zakládá vlastní sbor při tehdejší ODPM v Českých Budějovicích. Nábor do něj ale neprovedla dobře a tak se schází s dětmi, které sice mají zájem, ale nezpívají nejlépe. A když ještě připočteme zkušenosti začátečníka, vyplývá z toho, že i při veliké námaze sbormistryně byla úroveň sboru nízká. Po jednom z neúspěchů při nácviu písně potkala Jitka Pražáková svého bývalého sbormistra pana Dubského. Ten jí nabídl funkci své asistentky v Jitřence. Tuto úlohu přijala v roce 1988. V prvních dvou letech získávala zkušenosti, třetím rokem začala na zkouškách pana Dubského zastupovat a od roku 1991 vedla přípravný sbor Kolibříci.

3.4. Činnost sboru

Koncerty, zájezdy a soutěže

Koncerty, krátká vystoupení a zájezdy považujeme za vyvrcholení společného úsilí sbormistra i dětí. Je to vlastně zúročení všeho co se děti naučily.

Dramaturgický plán všech akcí sestavuje sbormistr obvykle na celý rok.²⁷ V plánu počítá s nejdůležitějšími předem známými pořady typu:

1. Krátká kulturní vystoupení
2. Samostatná delší vystoupení v rámci jiného programu
3. Celovečerní koncerty a akademie
4. Pěvecké soutěže, festivaly, zájezdy atd.

Krátká kulturní vystoupení se objevují především v dramaturgii základního sboru Jitřenka a v posledních letech i Komorního sboru. Patří mezi ně každoroční akce města České Budějovice i hlavního města Prahy. Již

²⁷ Vrchotová – Pátová, Jarmila : *Metodika práce s mládežnickým pěveckým sborem*, Ústav pro kulturně výchovnou činnost, Praha, 1983.

každoroční tradicí se stalo zpívání při rozsvěcování vánočního stromu na českobudějovickém náměstí a vítání Betlémského světla před katedrálou Sv. Mikuláše. Sbor také pravidelně o adventních svátcích účinkoval v Praze na Staroměstském náměstí a na večerním koncertě v pražském Hlaholu.

Dnes již neprovozovaná tradiční vystoupení, která postupem času zanikla, ale ráda bych je zmínila, byly akce českobudějovického Městského úřadu Vítání občánků, kterých se zúčastňovala každý týden skupina deseti dětí. A další již zaniklou tradicí byla vystoupení na svatbách bývalých členek sboru, organizovaná vždy ve vstupní síni Městského úřadu. Účastnilo se jich obvykle kolem 20 zpěvaček Jitřenky, přičemž provedly jednu až dvě písničky. Oblíbenou pro tuto příležitost byla písnička „Toníčku Foltýnojc“, u níž se obměňovalo oslovení podle jména ženicha.

V době před listopadovou revolucí bývala součástí činnosti Jitřenky také vystoupení na schůzích při oslavách MDŽ a zpívalo se i na některých vernisážích výstav konaných v tehdejšímu Muzeu dělnického revolučního hnutí.

V roce 1992 začaly Jitřenky chodit zpívat do domova důchodců, ale i tato činnost postupem času a hlavně z důvodu už tak velké časové náročnosti celoročního programu zanikla.

Za samostatný delší výstup v rámci jiného programu můžeme považovat naučné pořady sestavené jako doplněk pro výuku hudební výchovy na základních školách. Jednalo se např. o koncert z děl Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka, který konferoval a soutěžními otázkami doplňoval, sbormistr. Použity byly Moravské dvojzpěvy A. Dvořáka – písně Dyby byla kosa nabróšena, Prsten, Veleť vtáčku a Zajatá a Smetanovy Tři sbory – Má hvězda, Západ slunce a Přiletěly vlaštovičky. Pořady se konaly v Klubu Krajského domu dětí a mládeže a trvaly 45 minut.

Členové sboru se zúčastnili i koncertů v Alšově jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou (1980) s Otvíráním studánek Bohuslava Martinů. Kromě toho zpívali se sbory Permoníci z Karviné (1980) a se sborem z Třince (1984). V roce 1987 provedli v Českobudějovickém hudebním jaru již zmíněný Český rok Jiřího Sternwalda s Jihočeským státním orchestrem, který později provedli ještě dvakrát s Jihočeskou komorní filharmonií a natočili ho společně na CD.

Jitřenka dále uskutečňuje každým rokem tři pravidelné celovečerní koncerty. První z nich je proveden vždy druhý svátek vánoční, tj. 26.12. pod názvem Vánoční koncert, druhý probíhá v měsíci březnu jako Vítání jara nebo nověji Jarní koncert a třetí koncem května nebo v červnu jako Závěrečný koncert. Termín posledního z nich je ovlivňován plánovanými zájezdy do zahraničí. Jde o to si vyzkoušet povinné i nepovinné soutěžní skladby před publikem. Tyto celovečerní akce jsou uspořádány tak, že hlavní význam má vystoupení základního sboru Jitřenka a Komorního sboru, který je vždy vyvrcholením koncertu. Dále je zde začleněn kratší vstup přípravných sborů. Na konci se většinou sejdou Jitřenka a Komorní soubor k závěrečné písni.

O tyto akce je vždy nevšední zájem, zejména ze strany rodičů a příbuzných zpívajících dětí. Dříve se koncerty konaly v koncertní síni Otakara Jeremiáše v Českých Budějovicích. Důvodem přesunutí koncertů do divadelního sálu Metropol byl nedostatek počtu vstupenek způsobený malou kapacitou sálu, který byl několikrát řešen opakováním koncertu. Tím ale podstatně vzrostly nároky na zpívající děti. Proto byli večerní posluchači ochuzeni o vystoupení těch nejmenších, pro které by dva koncerty v jednom dni znamenaly nepřiměřenou zátěž. Nyní se koná Vánoční koncert v sále Metropol, kde je asi 600 míst, ale ani toto nestačí obsáhnout velký zájem o tento koncert. Každý rok bývá beznadějně vyprodáno.

Členové Jitřenky se také pravidelně zúčastňují soutěží ve zpěvu. Od roku 1969 každoročně bojovali O zlatou snítku. V okresních kolech získávali první, v krajském kole první nebo druhé místo. V celostátním kole se v roce 1979

umístili na cenném 3. pořadí. Další soutěží, do které se sbor pravidelně hlásil, byl Puškinův památník, v jehož okresních a krajských kolech získával první a druhá ocenění. V soutěži Písně přátelství obdržel sbor několik prvních a druhých míst v okresních a krajských kolech. K významným oceněním dále patří umístění v bronzovém pásmu na mezinárodním festivalu dětských pěveckých sborů v Olomouci v roce 1977 a totéž v celostátním kole Písně přátelství (1979).

Pro přehled uvádím tabulku zúčastněných soutěží a jejich umístění.²⁸

Přehled umístění v soutěžích v letech 1969 -				
rok	název soutěže	země	kolo	umístění
1969	soutěž O. Jeremiáše	ČR	krajské	1
1971	O zlatou snítku	ČR	okresní	1
1975	Písně přátelství	ČR	krajské	3
1976	Písně přátelství	ČR	krajské	2
1976	O zlatou snítku	ČR	okresní	1
1976	O zlatou snítku	ČR	krajské	1
1977	Písně přátelství	ČR	krajské	2
1977	Puškinův památník	ČR	okresní	1
1977	Puškinův památník	ČR	krajské	2
1977	Mezinárodní festival dětských sborů Olomouc	ČR	celostátní	3
1978	Písně přátelství	ČR	okresní	1
1978	Písně přátelství	ČR	krajské	1
1978	Puškinův památník	ČR	okresní	1
1978	Puškinův památník	ČR	krajské	1
1979	O zlatou snítku	ČR	okresní	1
1979	O zlatou snítku	ČR	krajské	1
1979	Soutěž folklórních souborů ve zpěvu a tanci	ČR		2
1979	Písně přátelství	ČR	okresní	1
1979	Písně přátelství	ČR	krajské	1
1979	Písně přátelství Kladno	ČR	celostátní	3
1979	O zlatou snítku	ČR	celostátní	3
1980	Písně přátelství	ČR	okresní	1
1980	Písně přátelství	ČR	krajské	1
1980	Písně přátelství	ČR	celostátní	3
1981	Písně přátelství	ČR	krajské	1

²⁸ Údaje o umístění v soutěžích v letech 1969 – 1981 jsou ze sborové kroniky. Ostatní údaje o festivalech jsou z vlastních vzpomínek podložené neúplnými kronikami.

Úplně nejvíc se členové Jitřenky a Komorního sboru těší na vystoupení v zahraničí. Sbor byl v roce 1968 v Bulharsku, rok poté v Jugoslávii, ale zde ještě nešlo o zájezdy koncertní. Byly pořádány spíše jako soustředění spojení s poznáváním cizí země. Další zájezdy v letech 1971 – 1984 byly uskutečněny na pozvání sborů s Jitřenkou spolupracujících. V podstatě se jednalo především o výměnu zkušeností mezi sbormistry i mezi zpěváky doplněnou dvěma až třemi koncerty.

Po roce 1984 se význam zahraničních akcí začíná rozšiřovat. Jitřenka spolupracuje s chlapeckým sborem Suhlské filharmonie v tehdejší NDR a se sborem školy Maxe Plancka v Kielu v SRN. To vyúsťuje v roce 1987 koncertním zájezdem do Suhlu a rok na to do Kielu.

V roce 1991 navštívil českobudějovický ansambl francouzský Štrasburk. Velký význam měl i zájezd na festival německých sborů do Brém (1992), kde absolvoval řadu vystoupení se značným úspěchem. Přivezl si domů pozvání na příští festival, který se konal za tři roky v Hannoveru.

V roce 1993 vystoupil sbor v Praze na Staroměstském náměstí a zazpíval také společně s Canzonettou. Součástí koncertního plánu byly i výjezdy do Polska a evropské setkání sborů Eurotreff ve Wolfenbüttelu v SRN.

V roce 1994 navštívil sbor Švédsko odkud si odvezl titul Absolutní vítěz. A v roce 1995 získal druhé místo na mezinárodním festivale v Des Moines, Iowa v USA. První místo uděleno nebylo.

V roce 1996 a 1997 se sbor účastnil festivalu ve Španělském Cantonigros, kde zaujal svým zpěvem. A v dalším roce to byla návštěva ve Švédsku.

V roce 1999 jel komorní sbor na výměnný pobyt do Lotyšska a v témže roce se dívky z Jitřenky do 15 let podívaly do zámoří a to opět do lowy. Úspěch ale bohužel nezopakovaly.

Rok 2000 byl magicky nabitý a to především díky spolupráci s Jihočeským divadlem. Jitřenka zde účinkovala v opeře L. Janáčka Příhody lišky Bystroušky. Poté je čekala řada koncertů a natáčení CD s Jihočeskou filharmonií Rok na vsi od Jiřího Sternwalda.

Do zahraničí tentokrát vyjel komorní sbor i Jitřenka. Děti z Jitřenky navštívily festival v řecké Prevedze a komorní sbor zazáčil ve Švýcarském Montreaux, kam se Jitřenky i dívky z komorního sboru vrátily ještě v dalších dvou letech.

V roce 2001 odjela Jitřenka na nejprestižnější festival do francouzského Tours odkud přivezla cenný bronz. V dalším roce se Komorní sbor vrátil znovu do Řecka, kde vybojoval stříbro a bronz.

V roce 2003 byl Komorní sbor pozván jako host na festival Španělských sborů do Alicante a v témže roce se Jitřenka vydala vybojovat vavříny do Arezza v Itálii. Získali 3. místo.

V roce 2004 se sbory účastnily festivalů v Belgickém Neerpeltu a ve Francii. Další rok navštívili Svátek písní v Olomouci, mezinárodní soutěž v Limburgu, Německo a festival v italských Dolomitech. Nyní můžete vidět některé Jitřenky v akci. Jihočeské divadlo totiž uvádí operu Jakobín od A. Dvořáka, kde malí zpěváčci účinkují.

Samozřejmě jako každý rok je čekají předvánoční koncerty a hlavní Vánoční koncert, který se pravidelně koná na druhý svátek vánoční.

Pro přehled uvádím záznamy o zahraničních zájezdech od roku 1968.²⁹

Přehled zahraničních zájezdů od roku 1968	
1968	Bulharsko
1969	Jugoslávie
1971	NDR Prerow
1972	NDR Halberstadt
1973	NDR Bad Liebstein
1979	NDR Suhl
1980	NDR Wandlitz
1983	NDR Bad Doberan
1984	SSSR Minsk, Gomel, Moskva
1985	MLR Debrecín
1986	SSSR Gomel
1987	NDR Suhl
1988	SRN Kiel
1989	NDR Suhl
1990	Rakousko
1990	SRN Kiel
1991	Rakousko Graz, Wildon
1991	Francie Štrasburg
1991	Polsko
1992	SRN Suhl
1992	SRN Bremy, Hannover
1992	SRN Kiel
1993	Polsko
1994	Švédsko - absolutní vítězové
1995	USA - Des Moines - Iowa
1996	Cantonigros - Španělsko
1997	Cantonigros - Španělsko
1998	Švédsko
1999	USA - Des Moines - Iowa
1999	Lotyšsko
2000	Prevedza - Řecko
2000	Švýcarsko - Montreaux
2001	Tours - Francie
2001	Švýcarsko - Montreaux
2002	Švýcarsko - Montreaux
2002	Řecko - Prevedza
2002	Itálie - Arezzo
2003	Alicante - Španělsko
2004	Belgie
2004	Francie
2005	Sv. písní Olomouc
2005	Německo
2005	Itálie

²⁹ Informace z kroniky a vlastních záznamů.

Tisk, rozhlas, televize

O umění sboru se můžeme dočíst v tisku, poslechnout si nahrávky z rozhlasu nebo z natočeného CD. O sboru se často mluví i v televizi a vidět ho můžete i v regionálních zprávách televize Nova.

Řada článků o úspěších a činnosti sboru se objevovala již v minulosti na stránkách deníku Jihočeská pravda, v současnosti to jsou Jihočeské listy, kde se můžete dočíst o tom, co Jitřenka dokázala a jak naše město dobře reprezentovala. [viz příloha]

Sbor natočil řadu nahrávek v Jihočeském rozhlase a také jste ho mohli spatřit v televizi. Ať už to byly starší nahrávky nebo regionální zprávy s aktuálním děním v Českých Budějovicích, kde u většiny kulturních akcí nesmí Jitřenka chybět.

Spolupráce s Jihočeským divadlem

Nikdo si nedovede představit Dvořákova Jakobína bez dětí nacvičujících půvabnou uvítací písničku. I Janáčkovy Příhody Lišky Bystroušky by bez malé lištičky také ztratily své kouzlo. Proto jsou děti na jevišti vlastně nepostradatelné. Musí to být ovšem „malí umělci“ výborně zpívající, dobře a přirozeně se pohybující. Kde však takové brát? Tato nelehká otázka byla pro Jihočeské divadlo vyřešena v roce 1968. V tomto roce začala totiž spolupráce mezi Jihočeským divadlem a dětským pěveckým sborem Jitřenka.

Malí zpěváci jako první dílo nastudovali právě Dvořákova Jakobína. (1968) Od té doby uvedlo Jihočeské divadlo mnoho děl, ve kterých děti Jitřenky sehrály nemalou úlohu. V roce 1969 to byla Polská krev, po ní následovaly Janáčkovy Příhody lišky Bystroušky (1969), Pucciniho opera Bohéma (1972)

a znovu Jakobín (1982), tentokrát již v novém dětském obsazení. V roce 1981 zpívaly v Mozartově Kouzelné flétně. Děti si zahrály v Jitřní paní (1982) a v Hraběnce Marice (1983) od Emmericha Kálmána, následoval Divotvorný hrnec (1982) autorů Harburga a Saidyho, k níž složil hudbu Lane a který přeložili pánové Voskovec a Werich. Role klášterních chovanek nastudovaly starší členky sboru pro operetu Mam'zelle Nitouche Florimonda Ronger Hervého. Ta měla premiéru v roce 1985. Rok na to se z klášterních chovanek staly dámy doprovodné družiny kněžny Marie v opeře Ptáčník Carla Zeller. Ještě v téže roce bylo uvedeno další dílo se zpěvačky z Jitřenky – Pucciniho Tosca. Ani drobotinu venkovského lidu ve Smetanově Prodané nevěstě (1979) nehrál nikdo jiný než děti z Jitřenky. Opera byla uvedena též na Trocnovských hudebních slavnostech v roce 1983.

Výčet děl, v nichž účinkoval dětský sbor Jitřenka, je bohatý. Jednotlivé děti dorůstaly a odcházely, vystřídal je nové, mladší.

Seznam děl provedených v Jihočeském divadle za účasti členů Jitřenky (podle abecedy)³⁰

Jméno autora	Název	Datum premiéry	Počet repríz
Casona Alejandro	Jitřní paní	26.11.1982	17
Dvořák Antonín	Jakobín	28.10.2968	35
		16.12.1982	27
		3.12.2004	
Harburg Saidy	Divotvorný hrnec	15.1.1982	56
Hervé Florimond	Mam'zelle Nitouche	13.12.1985	66
Janáček Leoš	Příhody Lišky Bystroušky	20.6.1969	12
Kálmán Emmerich	Hraběnka Marica	4.3.1983	44
Mozart Wolfgang	Kouzelná flétna	16.1.1981	33
Amadeus			
Nedbal Oskar	Polská krev	23.2.1969	70
Puccini Giacomo	Bohéma	27.6.1972	25
	Tosca	18.10.1985	27
Smetana Bedřich	Prodaná nevěsta	28.9.1979	55
Zeller Carl	Ptáčník	17.10.1986	41

³⁰ viz Divadelní archiv

3.5. Repertoár sboru

Repertoár sboru je velmi rozmanitý, ale v této kapitole se pokusím načrtnout charakter repertoáru celého sboru včetně přípravných oddělení.

Činnost dětského uměleckého kolektivu by měla mít záměr jak umělecký, tak i výchovný a proto by měl jejich repertoár umožnit jeho členům poznat ukázky z co největšího množství vokálních typů a žánrů, na něž svými dovednostmi a schopnostmi stačí. Písňe by měl sbormistr vybírat tak, aby k nim děti získaly dobrý vztah a zpívaly je rády a s nadšením. Promítne se tu ovšem také sbormistrova obliba určitého skladatele nebo žánru, jimž pak může dát přednost.

Nejmladším zpěvákům – Kolibříkům vybírala Jitka Pražáková skladby charakteristické pro jejich věk. Jde o písňe krátké, s obsahem, který je dětem blízký a rozsahem, jež jsou schopné v úplných začátcích své pěvecké činnosti zvládnout. Vůbec k neoblíbenějším písničkám patří ty skladbičky, které mohou děti sami dotvářet buď slovem nebo pohybem. Nechybí ani dílka doprovázené Orffovými nástroji. Velmi oblíbené jsou i lidové písničky.

Členové Modřinek a hlavně Doplnovacího sboru se pouštějí do nastudování náročnějších skladeb. Výjimkou pro ně není zpěv dvojhlasý a někdy i tříhlasý. Rádi zpívají kánony a objevují se skladby v cizím jazyce. V jejich repertoáru je zastoupena převážně lidová píseň, nejčastěji upravená M. Reichlem, ale nechybí ani písňe komponované přímo pro děti.

V obecnstvu i mezi členy oblíbené a již několik let zařazované jsou písňe Miroslava Raichla Brusič mráz a Kočár v oblacích. Brusič mráz je už skoro tradičně zpíván jako rozlučková píseň na Vánočním koncertě.

Repertoár Jitřenky a komorního sboru je ještě rozsáhlejší. Zastoupeny jsou v něm jak písně lidové, tak umělé, stará hudba ³¹, ale i díla současných autorů, to vše zpívané česky nebo i v cizím jazyce.

Skladby starších období zpívají nejraději členky komorního sboru, přestože jde o hudbu náročnou, vyžadující značnou hudební dovednost a pěveckou kázeň. Právě tyto nároky interpretkám imponují. Líbí se ovšem i publiku.

Úplně samostatnou kapitolou jsou písně cizojazyčné, studované většinou pro uvedení na zahraničních pódích.

V repertoáru je zastoupena hlavně angličtina a němčina, dále pak francouzština nebo ruština. Hodně skladeb ze staré muziky je v latině a neméně zastoupena je i italština. Sbor zpívá i v mnohem exotičtějších jazycích jako je japonština, izraelština nebo písně indiánů.

Pro názornost uvádím celkový přehled repertoáru Jitřenky a přípravných sborů, a to v abecedním pořádku podle názvů skladeb. ³²

ABC – V. Rubin

Adiemus – Karl Jenkins

Aizu – Bandaj – San – japonská lidová arr. Hiroschi Ischikava

A já ti uplynu – A. Dvořák (Moravské dvojzpěvy)

Aj, co to nového – vánoční píseň

Aleluja – Wiliam Boyce

Alou vivat

³¹ Starou hudbou označuji díla období renesance, baroka a klasicismu.

³² Jedná se o repertoár z let 1988 – 2005. Dřívější repertoár nebyl bohužel nikde zaznamenán.

Ať hudba zní – Orlando Ravanelo
 Ať slunce pálí – Rudolf Myška
 Ave Maria – W. A. Mozart
 Ave Maria – Zoltán Kodály
 Ave Verum – W. A. Mozart
 Baba Jaga – Milko Kollarov
 Babylon's Falling (Negrospirituál) – arr. K. Pollanen
 Baraba – ba - Lorez Maierhofer
 Benedictus – Sixtus Ditrich
 Bonus est dominus – Giovanni Pierlugi da Palestrina
 Bota leze voknem
 Brambory – běloruská lidová
 Brusič mráz – M. Raichl
 Care bell idoll – W. A. Mozart
 Caro mio bem – G. Giordani
 Co mám doma – Jiří Malásek
 Confitemini Domino – A. Constantini
 Dobrý den – Jiří Kosina
 Dva holoubci – bolivijská lidová arr. V. Hálek
 Dyby byla kosa nabróšena – A. Dvořák (Moravské dvojzpěvy)
 Dyž sem já šel po silnici
 Ej na hore zelenej – Václav Zemanovský
 Gloria – Jurius Kallcas
 Haj husy – česká lidová arr. Jan Malát
 Hava Nageela – izraelská lidová arr. M. Goldman
 Holub na javoře – A. Dvořák

Hoši honem vzhůru – vánoční píseň
Hrady a zámky – V. Neumann
Hudba vroucí – Orlando Ravanello
Hymna přátelství – Oscar Peterson
Jarní – Petr Eben
Jarní telegraf – Pavel Jurkovič
Já si zpívám od mala – Jiří Malásek
Javorový – Ostrý – slezská lidová arr. V. Štývar
Joshua – arr. O. Dubský
Kak na dube – ruská lidová
Kapitán – J. Rambousek
Když sem šel od Domažlic
Kočár v oblacích – M. Raichl
Koledníci z Těšínska – Petr Eben
Koledníček – Jiří Sternwald
Koulovačka – Petr Eben
Krkonošské koledy – Josef Boháč
Kuřátka – azerbajdžánská lidová arr. J. Dostálík
Laudate – Carl van Eyndhoven
Lesní studánka – J. B. Foerster
Letěla bělounká holubička – B. Smetana
Little David – černošský spirituál arr. G. Wolters
Má hvězda – B. Smetana
Májový úsvit – Orlando di Lasso
Malá noční hudba – W. A. Mozart 1. věta
Malá holka copatá – J. Kosina

Malíř mráz – Petr Eben
 Menuet – W. A. Mozart
 Mi'kmaq Honour song – Lydia Adams
 Milá moja – slovenská lidová arr. M. Raichl
 Myší hudba – variace, Ilja Hurník
 Metelice – Petr Eben
 Na koledu – vánoční píseň
 Námořnická – O. Vičar
 Narodil se Kristus pán – vánoční koleda
 Našel jsem jó pytlíček
 Na tý louce zelený – česká lidová arr. M. Raichl
 Notturmo I, II, III – Josef Mysliveček
 O Cipískovi
 Ó Čelčec je lóka – arr. Z. Lukáš
 Otevírání studánek – Bohuslav Martinů
 Panis Angelicus – Claudio Casciolini, 18. století
 Parce Domine – anonymus, 18. století
 Pásla husy pode dvorem – moravská lidová, arr. J. Herden
 Pavouk – Jan Bůžek
 Píseň česká – B. Smetana
 Písničko, pojd' si hrát – arr. O. Blažek
 Prázdninová – M. Raichl
 Prsten – A. Dvořák (Moravské dvojzpěvy)
 Přiletěly vlastovičky – B. Smetana
 Ptáček – Antoine de Fevin
 Quand il est mort le poète – G. Bécaud

Rakař – František Škvor
Ráno v kurníku - J. Schein
Rock for fun – L. Maierhofer – arr. J. Korčák
Rorando coeli – Jan Campanus Vodňanský
Rýma – Josef Řiha
Sevillské bolero – andaluzská lidová arr. J. Kofroň
Sicilská tarantela – lidová
Siyahamba – africká lidová arr. Donld Moore
Skromná – A. Dvořák
Slavíkovský polečko – A. Dvořák
Sloužilo děvče
Směs lidových písní – Otakar Jeremiáš
Stabat Mater – J. B. Pergolesi
Staročeské vánoční koledy – František Vránek
Studánka – Zdeněk Lukáš
Šel jsem na koledu – vánoční píseň
Široký, hluboký – lidová píseň arr. J. Kofroň
Šly panenky silnicí – lidová arr. J. Krček
Tak už vstávej – Josef Pospíšil
Tancuj, tancuj – slovenská lidová arr. M. Raichl
Truvérská mše – Petr Eben
Tumba (indiánská píseň) – arr. Richard Oliver
Ukolébavka – J. Brahms
Ukolébavka – B. Smetana
Ukolébavka pro ptáčka – J. Strašek
Valčík na rozloučenou – arr. J. Kosina

Velet' vtáčku – A. Dvořák (Moravské dvojzpěvy)

Věneček – Zdeněk Lukáš

Veselý den – Pavel Jurkovič

V naší ulici – Jiří Malásek

Zajatá – A. Dvořák (Moravské dvojzpěvy)

Západ slunce – B. Smetana

Zelenaj se zelenaj – A. Dvořák

Zima – V. Trojan

Zkouška na koncert

Zpěvy lidu českého I, II – soubor lidových písní arr. J. Malát

Zvíře domácí – Václav Mañas

Repertoár přípravných sborů

Aleluja – Jiří Sternwald

Bouřka – V. Kalabis

Cirkus rámus – Jiří Teml

Cvrček – Fr. Gause

Cvrčci – Ivo Bláha

Čí je dům – Ivana Loudová

Čas radosti, veselosti – vánoční píseň z barokního kancionálu

Den jako malovaný – E. Strašek

Děťátko se narodilo – vánoční píseň z barokního kancionálu

Dona nobis pacem – anonymus

Dvacatero písíček – Pavel Jurkovič

Fialka – Fr. Gause

Grošovaná pohádka – Jiří Teml
Hou, hou – Karel Orff
Jdeme slavně ulicí – V. Neumann
Kapitán – J. Vičar
Kdo hudbu neche míti rád – kánon J. Stadena z roku 1634
Kočíčí písnička – Mojmír Zedník
Kocour muzikant – Petr Eben
Kolíbačka – Richard Kubernát
Kolotoč – J. Teml
Krtek – J. Teml
Mámo, pojď si hrát – J. Nováček
Me che che racků – M. Střelák
Mlsný kocour Bert – M. Střelák
My jsme školou povinní – Max Witmann
Myší bál – Jiří Vildner
Myš – Václav Felix
Námořnická – J. Vičar
Neposlušná veverka – J. Réda
Osmero pohádek – M. Černík
Pět ježibab – Fr. Kumpéra
Piano a forte – M. Raichl
Píseň uspávací – M. Raichl
Písnička o vrabci – Petr Eben
Písnička pro Štěpánku – J. Slimáček
Popěvky – E. Hradecký
Prázdniny – V. Neumann

Ptal se kocour kočky – Karel Orff

Stupnice – M. Raichl

Šly panenky – arr. M. Reichl

Štědrej večer nastal – vánoční píseň

Štěkavá – J. R. Pick

Šysel – D. Bárta

Tři před spaním – J. Málek

Ukolébavka – Pavel Jurkovič

Ukolébavky pro dospělé – J. Málek

Vánoční písnička – Václav Matoušek

Veselí muzikanti – Mir. Střelák

Vrabci a kuřátka – J. Kříčka

Vrána – dvojhlas na dětský text

Začínáme zpívat dvojhlasně – Fr. Gause

Zajíc – dvojhlas na dětský text

Zvonečky – Fr. Gause

4. Závěr

Přípravné sbory hrají významnou úlohu v rozvoji schopností a dovedností dětí. Jsou důležité především tím, že si děti vytvářejí hluboký a trvalý vztah k hudbě. Pozorováním a vnímáním zpěvu vychováváme nejen budoucí zpěváky v pěveckých sborech, ale také vnímavé posluchače hodnotných koncertů.

Bylo by zapotřebí, aby podíl sborového zpěvu ve výchově dětí rostl a dosáhl náležitého uznání a postavení. Příčiny jsem shledala především v rodinách, kde rodiče s dětmi téměř nebo vůbec nezpívají a kde se uplatňuje pouze reprodukováná hudba. Tam kde není postaráno o kvalitní hudební výchovu, se děti hudebně opožďují a vstupují na základní školu nepřipravené, s nerozvinutým hudebním sluchem a s nevytvořenými základními pěveckými dovednostmi.

Důležité je děti správně motivovat a hudebně vzdělávat. Děti v přípravných sborech pracují tak, aby se v nich podchytil zájem o sborový zpěv. A proto veškerá činnost sbormistra Otakara Dubského a jemu svěřených malých zpěváčků směřuje k vytvoření lásky ke zpívání a hudbě celkově.

Závěrem chci zdůraznit, že hudebnost dětí nebude klesat, bude-li se v rodinách více zpívat, hrát na hudební nástroje, poslouchat hodnotná hudba a hlavně bude-li dostatek hudebně vzdělaných pedagogů a lidí, kteří budou úspěšně vychovávat malé zpěváčky. Bezesporu velký dík patří i panu Dubskému a všem obětavým učitelům hudební výchovy, kterým není osud naší hudební kultury lhostejný. Jsem ráda, že pěvecký sbor Jitřenka k oněm nadšencům patří.

Seznam literatury

1. Archivy členů sboru
2. Divadelní zápisníky
3. Haman, J. – Skopal, J. : Dětský pěvecký sbor na prvním stupni základní školy, Hradec Králové, 1991.
4. Hoštičková, Monika : Historie a činnost dětského pěveckého sboru Jitřenka v Českých Budějovicích, diplomová práce, České Budějovice, pedagogická fakulta, 1993.
5. Jihočeské listy - články z deníku
6. Kolář, J. – Rob, J. – Štíbrová, I. : Sborový zpěv a řízení sboru I., Praha, 1986.
7. Kolář, J. – Rob, J. – Štíbrová, I. : Sborový zpěv a řízení sboru II., Praha, 1986.
8. Kroneislová, E. : Operní pěvci na scéně JD od roku 1958 do současnosti, diplomová práce, České Budějovice, pedagogická fakulta, 1990
9. Lýsek, Fr. : Život s dětským zpěvem, Ostrava, 1990.
10. Materiály souboru Jitřenka, Dům dětí a mládeže, Č. Budějovice
11. Mišurcová, Věra: Zpívejme s nejmenšími, Praha, 1981
12. Sedlák, Fr. : Didaktika hudební výchovy 1, Praha 1988.
13. Sedlák, Fr. : Hudební schopnosti, skriptum, Praha 1981.
14. Sedlák, Fr. : Hudební vývoj dítěte, Praha, 1969.
15. Stašek, Č. : ABC začínajícího sbormistra, Praha, 1981.
16. Valový, E. : Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Brno, 1972.
17. Vrchotová – Pátová, Jarmila : Metodika práce s mládežnickým pěveckým sborem, Praha, 1983.

Přílohy

Seznam příloh:

- 1. Články z novin
- 2. Programy koncertů
- 3. Fotografie

„Chceme zpívat především doma“

V Iowě zůstalo za Jitřenkou sedmnáct kvalitních sborů

Pátého července večer ve státě Iowa byl českobudějovický dětský sbor Jitřenka vyhlášen stříbrným tělesem pěveckého festivalu ve městě Des Moines.

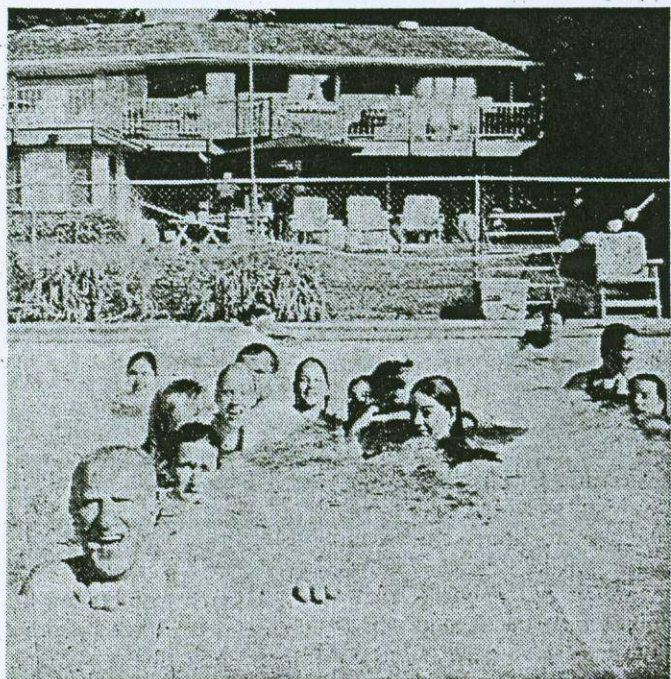
Pro českobudějovické účastníky se stal americký festival druhou soutěží v zahraničí a zároveň druhým mezinárodním úspěchem. Minulý rok se Jitřenka poprvé v zahraničí zúčastnila pěveckého festivalu ve švédském Oskarshamnu, odkud si odvezla zlatou medaili. Do Spojených států amerických letělo čtyřicet děvčat mladších šestnácti let s nadějí, že se mezi devatenácti soubory

z patnácti zemí umístí alespoň do první desítky. I sbormistr Otakar Dubský, jak sám přiznal, byl spíše skeptický: *"Na festival se sjelo devatenáct kvalitních dětských sborů, mezi nimiž byla proslulá tělesa z Moskvy, z Budapešti, z Varšavy, z Hamburku... Například moskevské děti jsou připravovány na profesionální dráhu, a tím mají i odpovídající podmínky – na zkoušku je sváží taxíky. Náš soubor jsem ti poval na pátou příčku."*

Pět porotců hodnotilo kromě pěveckých kritérií i přesnost projevu – v semifinále zpívala Jitřenka Moravské zpěvy Antonína Dvořáka a kdyby překročila časový limit

Na konec festivalu zpívaly všechny sbory společně.

Jitřenka se v USA koupala v bazénu, kde sedm dní předtím plaval se ženou prezident Bill Clinton

dvanácti minut o patnáct sekund, tak by jí porotci, mezi nimiž byl i český profesor pardubické konzervatoře Vlastimil Novák, strhli body. Z devatenácti sborů postoupila do finále šestice nejlepších.

Tentokrát v osmi minutách přesvědčil porotu o svém primátu dětský sbor z Toronta a hned za ním pěvkyně z Českých Budějovic. Porotce si získaly písní Hoj, husy ze pšenice, kterou ve své sbírce Zpěvy lidu českého rozpracoval pro dětský sbor Jan Malát.

Na otázku, v jaké zemi uslyší ještě Jitřenku zpívat, sbormistr Otakar Dubský odpověděl: *"Je příjemné získat ocenění v zahraničí, ale my chceme zpívat především do-*

ma. Každý rok připravujeme tři celovečerní programy a absolvujeme na padesát drobných vystoupení, nemůžeme se tedy připravovat pouze na festivaly a jezdit po světě. Na to ani nemáme prostředky." Zřizovatelem Jitřenky je Dům dětí a mládeže a do Iowě odletěly díky českobudějovickému úřadu města a okresnímu úřadu. Sponzorsky je podpořila regionální divize České spořitelny a a.s. Akra. Již nyní má sbor, který celkem navštěvuje 230 dětí, pět nabídek k účasti na mezinárodních festivalech, ale o tom, kam pojedou, se začnou radit až v září po pořádném odpočinku. (dv)

Foto archiv Jitřenky

Jitřenka se zastříbřila

Včera odpoledne přijal primátor Českých Budějovic Miroslav Beneš představitele dětského pěveckého sboru Jitřenka, na snímku zleva Jitka Pražáková a Otakar Dubský. Sbor totiž začátkem července získal druhé místo na festivalu dětských sborů v americkém městě Des Moines. Primátor sboru za úspěšnou reprezentaci města poděkoval a sdělil jeho představitelům, že jedna koruna, kterou každý občan Českých Budějovic cestu do USA podpořil, se přeměnila v prestižní ocenění Jitřenky a tedy i města, kde působí. V neformálním rozhovoru s představiteli Jitřenky se pak Miroslav Beneš přiznal, že v dětských letech také zpíval v dětském souboru. Více se dočtete v příštích dnech.

Text a foto David VEIS

Jitřenka z Lotyšska doma

Před několika dny se dětský pěvecký sbor Jitřenka při Domě dětí a mládeže v Českých Budějovicích vrátil z jedné pobaltské republiky, z Lotyšska. Tím splatil svůj dluh chla-
peckému sboru z Ventspils za jejich dubnovou návštěvu u
nás, na jihu Čech.

Lotyšský sbor do jihočeské metropole zavítal 24. dubna
tohoto roku a svůj pobyt zde ukončil po šesti dnech. Rozloučit
jsme se s ním mohli 29. dubna před třicetihodinovou cestou
zpět do vlasti.

S sebou si odvezli mnoho pěkných zážitků. Prošli se jiho-
českou přírodou, prohlédli si mnoho kulturních památek.
Navštívili Český Krumlov a odhalili také krásná zákoutí sto-
věžaté Prahy. Dostali i hezké dárky od českobudějovické
"tužkárny" Koh-i-noor a mnoho, mnoho dalšího.

I my, vybraní členové z Jitřenky, jsme se k našim hostitelům
těšili. Objevoval se však trochu i strach, zda se domluvíme,
zda budou na nás hodní: .., jak nás naše budoucí "rodina"
přijme?

Byli jsme také zvědaví, zda se jim náš repertoár skladeb
bude líbit. Zaměřili jsme se především na českou lidovou
tvorbu doplněnou o lotyšskou národní a všude velmi oblíbe-
nou píseň Koolikellem.

Všechny naše, většinou tajné obavy, se ukázaly nepodlo-
žené. Naše nové rodiny byly na nás velmi milé a přátelské,
ke konci pobytu jsme si připadali skoro jako jejich.

Těžko jsme se s nimi loučili, ale vybaveni adresami, tele-
fonními čísly, fotkami, krásnými dárky a hlavně příslibem
brzké návštěvy jsme odjížděli domů.

I my můžeme vyprávět, Lotyšsko je krásná země, čisté
moře, písčité pláže, všude omamující vůně šefříků. Hlavní
město této země, Riga, na nás zanechalo hluboký dojem.
Zhlédli jsme též nejširší vodopád Evropy.

Po značné námaze při výstupu na ne právě nízké majáky
jsme se mohli kochat krásným výhledem.

Na své zážitky asi dlouho nezapomeneme, na přátele, které
jsme tu zanechali, na ty, kterým nevadila vzdálenost, kterou
jsme museli překonat, jiná řeč ani kultura, na naše nové
kamarády.

Loučili jsme se s nimi a opakovali pořád slovo, tak pracně
naučené od naší sbormistryně Jitky Pražákové: P A L D I E S

Mirka PITROVÁ,
členka DPS Jitřenka

Závěrečný koncert 9.6.2004

Jitřenka

slov.lidová arr. M.Raichl: Milá moja

V.Rubin: ABC

jap.lid.arr. Hiroshi Ischikawa: Aizu-Bandaj-San

Oscar Peterson: Hymna přátelství

slov.lid.arr. M.Raichl: Tancuj, tancuj

Modřinky

M.Střelák: Mecheche racků

J.R.Pick: Štěkavá

D.Bárta: Šysel

M.Střelák: Mlsný kocour Bert

Fr.Kumpera: Pět ježibab

Doplňovací sbor

slezská lid.arr. V.Štývar: Javorový-Ostrý

africká lid.arr. Donald Mōore: Siyahamba

Lorenz Maierhofer: Baraba-Ba

česká lid.arr. M.Raichl: Na tý louce zelený

J.Vičar: Kapitán

Komorní sbor

Carl Van Eyndhoven: Laudate

Lydia Adams: Mi'kmaq Honour Song

Karl Jenkins: Adiemus

izrael.lid.arr.M.Goldman: Hava Nageela

G.Bécaud: Quand il est mort le poète

-Rozloučení s Jitřenkami-

česká lid.arr. Jan Malát: Haj husy

M.Raichl: Prázdninová

umělecký vedoucí: Mgr. Otakar Dubský

sbormistr: Mgr. Jitka Pražáková

klavírní spolupráce: Jana Tůmová a Lucie Valčová

/ posluchačky konservatoře ze třídy prof. Kotrčové-Šimkové

30. 3. 2005

Jitřenka

Parce Domine /Anonymus 17. stol./

Přiletěly vlaštovičky /B. Smetana/

Confitemini Domino /A. Constantini/

Baba Jaga /Milko Kollarov/

Baraba - Ba /Lorez Maierhofer/

Doplňovací sbor

Prázdniny /V. Neumann/

Cvrčci /Ivo Bláha/

Šly panenky /česká lid. arr. M. Reichl/

Cvrček /Fr. Gause/

My jsme školou povinní /Max Witmann/

Modřinky

Kocour muzikant /P. Eben/

Me che che racků /M. Střelák/

Popěvky /E. Hradecký/

Bouřka /V. Kalabis/

Komorní sbor

Ráno v kurníku /J. Schein/

Ave Maria /Zoltán Kodály/

Negrospirituál: Babylon's Falling /arr. K. Pollanen/

Gloria /Jurius Kallcas/

Věneček /Zdeněk Lukáš/

Rock for fun /L. Maierhofer - arr. J. Korčák/

Jitřenka a Komorní sbor

Zpěvy lidu českého /Jan Malát/

Indiánská píseň: Tumba /arr. Richard Oliver/

Umělecký vedoucí: Mgr. Otakar Dubský

Sbormistr: Mgr. Jitka Valentová

klavírní spolupráce: Jana Tůmová, Lucie Valčová

Choral Society

